

**KORTE BESCHRIJVING VAN 7 JODEN / JODINNEN
DIE TOT HET GELOOF IN DE MESSIAS KWAMEN**

Israël Salomonsz.

DRIE JOODSE KINDEREN IN BERLIJN

Joods meisje van 13 jaar

SAMSON FRANK

RABBI BERKOVITS

LAURA NEUMANN

Met een toelichting over de algemene bekering van de Joden, Romeinen 11

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2021
Nieuwe versie**

Messias
Gevonden, aangenomen
en
openbaar beleden

Door

Israël Salomonsz.

**Gewezen Joods Rabbijn te Rensburg en Hoorn,
Gedoopt den 17 maart 1757.**

**Vooraf gaat een korte beschrijving van deszelfs merkwaardige leven
onder het Jodendom;**

Door hemzelf uitgegeven.

Te Hoorn,

Gedrukt bij T. Tjallingius, boekverkoper, 1757

Uitgegeven volgens het 55ste artikel van de Nederlandse kerkordening.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2021

Messias
gevonden, aangenomen
en
openbaar beleden
door Israël Salomonsz.

De wetenschap van een zaak, de wetenschap van de waarheid van een zaak, en de bewustheid van de waarheid van een zaak in onze ziel, maakt de mens stout en vrijmoedig, zodat hij de verdediging van een zaak, die hem tevoren onwaardig, ja belachelijk voorkwam, met het gehele hart aanvangt, voorstaat en bekrachtigd.

Zo er iemand in de wereld gevonden wordt, die de ondervinding hiervan in zichzelf gewaar geworden is, ben ik het. Zo er iemand in dit ondermaanse te vinden is, die weleer de kennis der waarheid tegen gekant leefde. Zo er iemand onder de stervelingen omzwierf; voor wie de leer van het kruisgeloof der christenen een ergernis was; zo iemand onder de zon gevonden werd, aan welke de kennis van een Zaligmaker Christus Jezus, te Bethlehem geboren, te Nazareth opgevoed, te Jeruzalem gevonnist, en gekruisigd, door het deksel van Mozes schaduwwet verborgen was; en om kort te gaan, indien er iemand gevonden werd, die zich aankante tegen de onwrikbare en waarachtige gronden, ontwijfelbare leerstukken, en troostelijke gevoelens, der hervormde godgeleerden, ben ik het. Zo dat hier uit voortkwam, dat ik mij, in plaats van tot de omhelzing van de Borg des beteren verbonds over te hellen, ik mijzelf Zijn tegenpartij en vijand aanstelde; lerende de stukken van de Joodse godsdienst, oefenende het teken der besnijdenis, onder dat oude, maar nu voor een tijd van God verlaten Verbondsgod, en dus die leer tot versmading en verachting van de Middelaar voortplantende, in gevolg der leer mijner vaderen, wat het vlees aangaat.

Maar nu door de bijzondere genade Gods verlicht zijnde, door de stralen van het Evangelie, heb ik het oog geslagen op dien steen, op welke zeven ogen zijn zouden, op Hem, Die ik weleer verachtte, op Hem echter Die onze zonden gedragen heeft op het hout, en Die dus een vloek geworden is in onze plaats, Christus Jezus, Gods en Maria's zoon.

Hieruit kan nu blijken, wat de stof van dit kort verhoog zal zijn; namelijk een beschrijving van mijn leven, zoals hetzelfde eerst Joods, naderhand christelijk geworden is. Om dit wel en behoorlijk te behandelen, zullen wij ons een zekere orde dienen voor te stellen, waarlangs wij de gedachten van onze lezers zullen zoeken bezig te houden. De orde dan is deze volgende:

1. Geboorteplaats, ouders en opvoeding.
2. Verandering van godsdienst.
3. Oogmerk daarvan.

1. Geboorteplaats etc.

Mijn geboorteplaats is de beruchte en vrij keizerlijke rijksstad Hamburg, gelegen aan de stroom der Elbe, bloeiende door de zwaarte der koophandel; dus zeer wel bekend onder de meeste volkeren, en vooral bij de vrij gevochten Nederlanders.

In deze stad ben ik geboren op 11 augustus 1731 uit mijn vader Salomon Jacob en moeder Parenta Mosis, echtelieden aldaar.

Het werk van mijn vader is tabaksnegotie, die hem een onbekrompen winst verschaftte, zodat hij mij met fatsoen tot een behoorlijk, ja deftig ambt onder de Joden kon

bevorderen. Maar hiervan nader. De hemel had mijn ouders ook nog ander zaad gegeven, zodat wij een rond van negen uitmaakte; sommige zijn reeds door de sikkel des doods afgemaaid; de meeste echter zijn nog onder de levende, zodat zij nog (onder de verdraagzaamheid Gods) niet buiten tijd en staat gesteld zijn, om te geraken tot de kennis en belijdenis der waarheid, die naar de Godzaligheid is.

2. Opvoeding.

Terwijl er tot de opvoeding der kinderen, of liever tot het wel opvoeden van dezelve, zo zeer niet vereist worden de slagen of de tucht der ouders, als wel de bescheidenheid en goede beginselen van de aard en inborst van die tedere voorwerpen. Zal ik ook iets van dezelve aangaande mijzelf melden.

Van jongsaf heeft in mij uitgeblonken een ijver tot de studiën en wetenschappen, zodat mij toen reeds de beginselen der kennis toelachten en beminnelijk voorkwamen. Dit gemerkt zijnde van mijn vader, heeft hij zulks niet verhinderd of tegengehouden, maar veeleer aangekweekt en voortgezet; mij gelegenheid en middelen verschaffende, om hierin naar genoegen mijn lust te boeten, en mijn inborst de losse teugel te geven. Kinderlijke leringen zijn mij nooit zwaar of moeilijk voorgekomen, lezen, schrijven, en wat verder aan de mens in de kindse jaren een goede opvoeding kan bijzetten, ben ik zonder veel moeite machtig geworden, hiertoe zeer geholpen zijnde door mijn ijver en ook door de vlugheid van mijn verstand, waarmee mij mijn Formeerder begiftigd had boven diegene die zich mijn broederen noemden.

Menigmaal zat ik de nachten over mij benaarstigende in de Joodse Godgeleerdheid. De Schriften, de Joodse Bijbel, Talmoed en verder wat aan de Joodse Godgeleerdheid verknocht was, heb ik van jongs af mij zo eigen gemaakt, dat het mij op mijn dertiende jaar reeds gelukte onder het gehoor van een zeer grote menigte Joden, onder toejuiching van zeer vele toehoorders, een leerrede te houden. Welke omstandigheden hier omtrent allen ik niet zal optellen, alzo het voornemen niet is, de gunstige lezer een onderwijs in de plechtigheden des Joodse Godsdienst, te geven, maar eer een korte beschrijving van datgene, dat mijn persoon aangaat, voornamelijk ten opzichte van de verwerping der Joodse en omhelzing van de ware christelijke religie.

Het is ook onmogelijk om veel te verhalen van een zaak, die onze goedkeuring niet wegdraagt, die wij met de armen onzer ziel niet omhelzen, maar integendeel, die wij met toestemming van ons hart in al zijn delen komen af te keuren en te verwerpen; het is onmogelijk zeg ik, zodanig een zaak geheel onzijdig en onpartijdig te behandelen, zonder zich schuldig te maken aan liefdeloosheid tegen zijn evenmens. Vooral dunkt mij, dat iemand, die zijn naam heeft doen intekenen op de rol van de liefderijke Heiland Jezus Christus vooral daar op uit moet zijn (onder opzien naar boven) om de voetstappen van zo een voortreffelijk voorbeeld na te volgen.

Wilde ik mij dan nu wijdlopig in laten in deze of gene stukken des Joodse godsdienst, zo mocht ik overslaan mogelijk tot dit uiterste, dat de verachting, liefdeloosheid, bespottung, of dergelijke kwade gemoedsgestalte mijn ziel onverhoeds inname, en mij dus wegsleepte.

Veel liever blijf ik de Geest van Jezus Christus wenschen te bezitten in mijn binnenste. Die Geest Die mij leerde bidden, voor degene die buiten de Messias omzwerven, Die Geest, waardoor de liefde uitgestort wordt in onze zielen. Die Geest, Die ons de belangen van onze naasten zo zwaar op de ziel doet wegen, als onze eigen. Die Geest, Die ons leerde medelijden hebben met de zwakheden dergenen die buiten ons zijn.

Ja, maar ook Die Geest, Die (volgens de belofte van Christus) ons in alle waarheid leidt, Die ons vooral bewerkt tot geloof niet alleen en hoop, maar ook vooral tot

liefde; want zo zou ik kunnen in staat gesteld worden, om in plaats van verachting te betonen of te voeden in mijn hart tegen de omzwervende van het huis Israëls, deze mijn broederen naar het vlees voor te dragen bij de Troon der genade of het God mocht behagen, hen die bij oudtijds Zijn wetten en inzettingen bekend maakte met voorbijgaan van alle andere volkeren, hen, onder welke Hij weleer Zijn vuur- en haardstede gevonden had, die Hij op velerlei wijze en plaatsen en tijden voorgekomen was met Zijn bijzondere zegeningen; die Hij Zich weleer uit alle volkeren tot het snoer Zijner erve had uitgekozen, en eindelijk, die Hij onder de roede had doen doorgaan, het Verbond met hen gemaakt hebbende op de offerande van de Messias, Die komen zou.

Of het God behagen mocht, Zich eens te wenden tot Zijn volk, hen eens te brengen tot Messias hun Vorst en David hun koning. Of het God behagen mocht gedachtig te zijn aan Zijn heerlijke en troostelijke voorzeggingen, gelegd in de mond van Zijn heilige profeten, op welke alle nog de vleselijke Joden hopen; hoewel deze hun vervullen reeds gekregen hebben in onze Jezus Christus bij al dezulken, die door de stralen van het Evangelie verlicht zijnde gekomen zijn tot de kennis van die zielzaligende waarheden volgens het afrollen van de draad der eeuwige vastgestelde en bepaalde raad Gods. Of het de God onzer vaders behagen mocht, over hen, die weleer in het rechtsgeding van onze Heere voor de Romeinse landvoogd uitgilden: “Zijn bloed kome over ons en onze kinderen”, het bloed van Christus eens te doen komen tot reiniging en afwassing van alle zonden, dat bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt, dan het bloed van Abel.

Dit nu in het voorbijgaan. Van tevoren heb ik gezegd, dat ik om de gauwigheid en vlugheid van mijn begrip van kindsbeen af schielijke voortgangen gemaakt heb in hetgeen, hetwelk mij werd voorgelegd om te leren, zodat ik hierin mijn broederen overtrof.

Dit is een waarheid, daar ik mij alleszins zou op beroepen bij diegene, welke mij in die tedere jaren gekend hebben.

Dit heeft ook gedurig gelegenheid gegeven tot de uitzetting van de palen mijns begrips, en dus tot de voortgang en vermeerdering van mijn kennis.

Dit wekte de begeert tot leren en onderzoeken van de Joodse geschriften, de leer mijner vaders gedurig op.

Dit bracht mij ook in achting en aanzien bij mijn volk; dit wekte mijne en ook de driften van mijn vader op, om datgene, dat ik toen als een schat van kennis in mijn hart had weggelegd, mede te delen aan mijn naasten, en dus was ik in staat gesteld, om een middel te verstrekken tot voortplanting van de Joodse godsdienst.

Want toch dit is doorgaans eigen aan diegene die het een of ander deel van wetenschap machtig is geworden, die zich met veel wakens en brakens heeft machtig gemaakt deze of gene kennis, dit licht niet te verbergen onder een korenmaat, van zijn nauw bepaald gemoed, maar veeleer zijn glans te doen vertonen naar buiten, zettende deze kandelaar in het openbaar, tot verlichting van vele.

Dit bekwam mij ook, deze lust had mij ook de ziel ingenomen, op zo een hooggaande wijze, dat ik mij geheel en al overgaf aan de studiën, de Joodse godsdienst rakende, hierin heb ik veel tijd en moeite verspild, maar niet vergeefs; want gelijk het einde van het werk altoos kroont, zo was het ook hier, terwijl ik dertien jaren bereikt hebbende, tot die trap van studiën was opgeklommen, dat ik in staat was om in aanhoren van een ontallijke menigte volks een leerrede in het openbaar uitspreken met toejuiching van alle, gelijk wij reeds in het voorbijgaan hadden aangetekend.

Ik had mij dan toegelegd; ik was onderwezen in de rekeningen der kabbalisten, onder die sekten der Joden, die genoemd worden Hebréeën.

Deze studie der rekeningen, waaraan veel moeite en hoofdbrekens vast is, heb ik mij zo eigen gemaakt, dat ik in de diepste geheimen daarvan, volgens der rabbijnen stellingen, was ingedrongen; hierdoor in groot aanzien onder de Joden, terwijl de vlugheid van mijn verstand mij in deze moeilijke studiën meest in berekeningen bestaande, zeer deed toenemen, hetwelk ook de rede was van mijn spoedige verhoging en schielijke beroeping tot het leraarsambt onder mijn volk, welk ambt ik ook met groot genoegen, en aanwinst van de genegenheid van mijn hoorders getrouw heb waargenomen.

Hier bevond ik mij bijna in hetzelfde geval als de grote Paulus. IJverende namelijk zeer tegen de grondstellingen der christenen, het kon ook niet anders zijn, want iemand, uit Joodse ouders geboren, van kindsbeen af in de eerste beginselen van die godsdienst onderwezen, ouder geworden zijnde daarin voortgezet, van nature ijverig zijnde en waakzaam, sterk in dezelve toenemende, ja dat meer is indringende tot het pit en merg der zaak zelf, eindelijk zelfs tot leraar in die geleerde, omhelsde en aangenomen geloofsstukken verheven zijnde, het kan niet anders zijn, zeg ik, of zodanig een, zal zijn stellingen beminnen, vasthouden, en diegene die daarmee strijden verwerpen en verachten.

Daarenboven de ijver om uit te munten boven andere altoos de mens bekruipeende, was ik ook geheel van dat euvel niet bevrijd, maar trachtte in tegendeel, door gedurige vlijt en naarstigheid zodanige voortgangen in mijn studiën en leer maken, dat het oog van velen op mij geslagen was, terwijl zij aan de ene zijde acht gaven op mijn tedere jaren, aan de andere zijde op de gewichtige post en het grote werk, hetwelk mij als rabbijn op de schouders woog.

En dit alles, al die eer, al die toejuiching van mijn volk, al het gezelschap van diegene, die óf mij in de bloede bestonden, óf mij om mijn werk achtten en zochten, ja al die goederen van de wereld (ik zal hier niet melden van de inkomsten die mij waren toegelegd) hebben niet kunnen weerhouden, dat ik daarom laten zou dat bestendige goed en gerechtigheid die bij God zijn. Al dat mij hier het aardse en tijdelijke brood verschafte, gaf mij nog niet aan de hand; noch stelde mij voor ogen, dat Brood dat uit de Hemel nedergedaald is, mijn vrienden, die ik daar in menigte had, waren nochtans niet dezulke die mij juichende konden toeroepen, wij hebben gevonden de Messias, hetwelk is overgezet zijnde, de Christus. Zodat, zonder een bijzondere genade van God, zonder een eeuwige ontferming van de Allerhoogste, zou mij ook weggeslept hebben de onkunde, hardigheid en verstoktheid van mijn oude volk.

O! Dat het Gode behaagde, mij te doen zijn een eersteling der garven, van die volle oogst, van het huis van Israël, dewelke volgens Zijn eeuwig raadsbestek ook nog onder diegene zijn opgeschreven, welke ingezameld moeten worden in Zijn schuren.

Nu werden wij als met de hand heen geleid om een kort woord te spreken van mijn reis, en dus eindelijk over te gaan tot de beschrijving van de belijdenis des geloofs, welke ik in het openbaar ten aanzien van een ontzaglijke vergadering niet alleen van Hervormde toehoorders, maar zelfs van verscheidene andere gezindheden, heb beleden, op de aan mij voorgestelde vragen van de zeer geleerde en godzalige heer B. J. Bongard, predikant in de gemeente van Hoorn.

Hoedanig een voorval in lang binnen die stad niet was voorgevallen, en hetwelk bij gevolg de nieuwsgierigheid vergrotende de overvloed van mensen dus te groter maakte.

Van mijn geboortestad Hamburg dan, ondernam ik mijn eerste reis naar de grote stad Praag, alhier heb ik enige tijd vertoefd, zo in deze stad, als wel op plaatsen daaromtrent, beschouwende het merkwaardige van de meeste dingen.

Van hier was mijn reis naar Nikkelsborg, met hetzelfde doel, als ik voorheen Praag was gaan zien.

Van hier naar Frankfort aan de Main, alwaar ik ook mijn lust boete in het leren en aanschouwen van vele zaken.

Eindelijk naar Firt bij Neurenberg. Zodat, om kort te gaan, ik vijf jaren doorgebracht heb in de academische leeroefeningen der Joden, terwijl ik toch mijzelf geheel en al aan de studiën had overgegeven, mijn vader geen kosten en gelegenheid spaarde, zo kon het ook niet anders zijn, of ik kwam met een goede voorraad van Joodse godgeleerdheid thuis bij mijn vader. Ondertussen dat ik nog verscheidene plaatsen mede had wezen bezoeken, en gaan zien.

Dit was nu de rechte tijd om proeven van mijn bekwaamheid te geven; terwijl de verwachting der Joden niet minder was. Zodat ik toen ene proefreden gehouden heb, mede in aanhoren van honderden hoorders, die ook de goedkeuring van allen wegdroeg. Wel geval, mijn oude vader nog de tranen uit de ogen deed biggelen.

Och! Laat ik hier mijn hart eens uitschudden, had ik dat geluk eens mogen genieten, dat diezelfde, die daar schreide over de uitspraak van een Joodse leerrede, zich ook eens tot opspringens toe verheugde in de belijdenis der waarheid, zoals die van mij wel gebrekkig, echter oprecht is uitgesproken voor een alwetend God en de gehele gemeente.

Kort hierop werd ik voor Rabbijn uitgekozen in een vergadering van tweehonderd Joden te Rensburg. Hierin verheugd zijnde, niet zo zeer, omdat een zuster van mij in die stad leerde, maar veeleer omdat mij hier gelegenheid werd aangeboden, om datgene, dat ik in mijn hart als een voorraad weggelegd had, te besteden en voort te brengen tot nut van anderen, zodat ik mij hierin verblijdde, terwijl nochtans het volle genot van vergenoeging mij nimmer te beurt viel, als gedurig omzwervende buiten het rechte oogmerk, en in alles missende, het rechte einde, te weten, Christus en Die gekruist.

In dit mijn werk was ik getrouw en naarstig, geen tijd, geen gelegenheid verzuimende ter voortzetting mijner studiën, tot inwinning van de genegenheden der Joden.

In deze stad, onder de Joden nam ik niet alleen waar het werk van leren en prediken, maar oefende ook de besnijdenis; deed het werk van een sjocheet, dat is iemand die de plechtigheden oefent in het snijden en slachten van beesten bij de Joden.

In deze posten en bedieningen heb ik versleten de tijd van omtrent twee jaren. Welke verlopen zijnde, ik heen gereisd ben naar Hamburg, mijn vaderlijke stad.

Van toen af, heb ik mij ook toegelegd op de koophandel, mijn vader hierin ondersteunende, en een gedeelte van die last, die hem de schouderen drukte, op mij nemende, terwijl hierdoor zijn werk merkkelijk verminderde, vooral toen ik voor hem reisde waarheen de koophandel het kwam te vereisen.

Onder dit reizen en trekken nu viel het voor, onder andere, dat mijn vader mij heen afzond naar de stad Bremen. Maar terwijl in deze stad geen Jood geoorloofd is te verblijven, of koophandel te drijven, zo was ik hier ook niet vrij. Nochtans wist mijn vader zoveel te weeg te brengen bij de regering van de evengemelde stad Bremen, dat ik en mijn broeder, en nog twee van mijn vrienden, dit voorrecht ontvingen, dat wij in die stad mochten negotiëren. En hier heb ik mij toen enige tijd opgehouden met wissel en juweel-negotie.

En terwijl de genegenheid en het aanzien gewoonlijk beginnen toe te nemen, en aan te groeien, met een eerlijke naarstige en gemakkelijke omgang, zo had ik in die stad ook schielijk de gemoederen gewonnen, ik was er in aanzien en achting, ik ging met zeer veel luiden om, en dat zonder onderscheid. Deze en gene, voor zoveel een heuse omgang mij opleverde, ging ik menigmaal bezoeken, welke wederom van haar zijde mij met haar bezoek vereerden.

Door deze gemeenzame verkering geraakte ik wel gauw onder de handen der studenten. Waaruit weder gelegenheid ontsproot dat wij meer dan eens, ja zeer dikwijls het Woord Gods namen tot een grondslag onzer verhandelingen, waartegen ik mij gedurig aankantte.

Voornamelijk kon of wilde ik mij niet overgeven tot het doorlezen van het Nieuwe Testament, hetzelfde met der harten niet aannemende in die grote waarde, noch prijs, waarin het te schatten en te waarden is.

Ik zag het niet aan voor de vervullingsleer van al de voorzeggingen en Godsspraken, in het Oude Verbond vervat. Ik zag het niet aan met een hart, dat voor waarachtig hield wat ons in dit heilig Bijbelboek is overgeleverd. Ik kon zolang ik met mijzelf werkzaam was en bleef, hieruit niet bespeuren, dat alles, wat weleer geprofeteerd was van de Messias, zijn vervulling volkom en gepast aan ons oog wordt voorgesteld. De dierbaarheid van het Nieuwe Testament was voor mij verborgen, ja ten enenmale bedekt.

Wanneer wij dan in een gemeenzame verkering met elkander leefden, is mij het volgende bejegend. Ik bevond mij eens in gezelschap van drie studenten, onder welke zich een pastoor of leraarszoon telde. Hier raakten wij aan het discussiëren en ik moet voor God en mensen de waarheid belijden, het woord, dat verhandeld werd, had zo een aandrang op mijn gemoed, dat ik mij geheel buiten staat gesteld vond, om iets tot weerlegging bij te brengen; veel minder had ik iets, dat ik tot staving en bekrachtiging van mijn losse grond kon gebruiken.

Ik weet nu wel, waar dat zulks uitsproot, namelijk: de plaatsen waarover ons dispuut ging, waren klaar, de voorzegging duidelijk, en hoewel ik toen als een blinde omtastte naar de wanden de vervulling dus voor mijn verduisterd oog verborgen was, was mij echter middagklaar te zien voor diegene, die met mij spraken, en die van harten omhelsden de Boeken der vervulling.

Hoewel ik mij dan wel dapper aankantte tegen, en zocht te ontduiken, die schone bewijsstukken van mijn vrienden; zo was het mij echter onmogelijk. En ik vond mij overwonnen door de kracht van haar leerredenen.

Is er nu ook een nieuwsgierige lezer, die mij mocht vragen; Israël, welk waren de teksten, welke waren de plaatsen, waarover gij met u gezelschap doorgaans redekavelde?

Waren het zulke zware zaken, dat wij u geheel en al buiten staat stelden om enig antwoord voort te brengen?

Waren die jongelingen u zoveel te snedig? Waren zij meer gevorderd in de Godgeleerdheid? Waren zij de redeneerkunde machtiger dan gij?

Hierop zal ik in het kort antwoorden.

De plaatsen die wij menigmaal verkozen, de teksten, daar ons oog op viel, en die wij dus neerlegden tot ons fundament van onze samenspraken, waren deze: Viel ons de Middelaar onder het oog, zoals Hij wel vernederd is tot de dood, maar ook zoals Hij verheven is in heerlijkheid, dan verschaften ons de stof daartoe Jesaja 53.

Wilden wij ons verlustigen in de zalving van die Middelaar, tot Koning over Sion en de berg van Gods heiligheid, dan kozen wij uit de tweede Psalm.

Wilde wij het onderzoek doen, uit wat tak, uit wat geslacht die Borg Zijn oorsprong zou nemen, wij verkozen Jer. 23 en 33.

Als ons het onderzoek des tijds behaaglijk voorkwam, dan namen wij Genesis 49 en Haggai 2. Als ons de heerlijkheid van de Tweede Tempel tot discours verleende, zo legden wij ten grondslag Maleachi 3.

Zo wij een voorbeeld zochten van mannen Gods, die hun gebeden neergeworpen hebben op het altaar van de verdienste des Messias Christus Jezus, zo kwam ons aanstonds Dan. 9 voor.

Wij handelden op andere gelegenheden ook wel over andere plaatsen uit de Woorden Gods, als daar zijn bijv. Ps. 22, Zach. 12 en 13 en dergelijke plaatsen, die ons klaar het Messiasschap van de Borg onder oog brachten.

Door zulk en dergelijk discours begon de genegenheid van weerskanten in ons te ontvonken, wij begonnen vrijer en openhartiger met elkaar te spreken, ja zij verzochten mij, toen zij des avonds van mij heen gingen, dat ik toch eens het oog slaan wilde in het Nieuwe Testament, zij verzochten mij met aanhouden, dat ik het toch eens ter harte wilde nemen, al was het maar, dat ik het aanzag als enig nieuwspapier, historie of dergelijke. Zij hielden hierop bij mij aan; ik ondertussen, die uit het voorgevallen van ons discours reeds min of meer geraakt en vermurwd was in de ziel, en geen genoegzame stof tot wederlegging bezat; gaf hun mijn woord en beloofde, dat ik mijzelf tot het lezen van dat Bijbelstuk zou verledigen.

Hierop werd ik op de andere dag ontboden bij een zeer deftig man en ambtenaar in diezelfde stad Bremen, zijnde Consistoriaal raad, welkers zoon mij ook met zijn aangenaam bijzijn, en vriendelijk discours verwaardigd had.

Deze heer heeft mij vriendelijk en deftig onthaald, mij vragende, wat zaken er daags tevoren in ons gezelschap waren geschied en verhandeld.

Hierop antwoordde ik hem naar waarheid: Het Woord Gods is de grondslag en het fundament geweest van onze verhandeling, en heeft ons de stof opgeleverd tot onze betrachtting.

Wel Israël, vroeg die heer verder, stond u datgene wel aan, dat wij u voorstelden en vroegen; Hebt gij enig genoeg en wezenlijke toestemming des harten, op datgene, gij van zulke vrienden hoort? Kunt gij er ja en amen op zeggen? Zou gij ze wel onderschrijven? En dus voor de uwe aannemen?

Ik zal u de waarheid bekennen, en u met een eenvoudigheid zeggen, dat ik dien heer dubbelzinnig antwoordde mij niet recht voor of tegen de stukken, die wij verhandeld hadden, uitende. Waar kwam het vandaan lezer? Inwendig was de toestemming der ziel nog geheel niet geschied, ik hing nog twijfelachtig; ja toen was ik veel eer besloten bij de leer van mijner vaders te volharden.

Die man heeft mij naderhand meer als eens ontboden, met mij gesproken, mij veel liefde en genegenheid betoond, en mij dus tot de huidige dag toe wel hondervoud aan zich verbonden.

Maar deze gemeenzame en vriendelijke omgang die tussen die heer en zijn zoon en de andere studenten plaats had, die discoursen en samenspraken die wij onderling hielden, het onderzoeken en lezen van het Nieuwe Testament, op verzoek van die heren; dat alles zeg ik, kon niet lang verborgen blijven voor mijn broeder aldaar ook woonachtig, maar liep gauw en schielijk bij hem in het oog; het gezelschap was ook te

zeldzaam en zonderling. Het is toch een zaak, die men weinig onder de stervelingen aantreft en ontmoet; dat een Jood, ja dat meer is, dat een Rabbijn een leraar der Joden, in gemeenzame omgang is en blijft bij continuatie met dezulke, die de belijdenis van een gekruiste Christus omhelst en aangenomen hebben.

Nog zeldzamer is het, en het kan zeker bijna in geen Jood plaats hebben, dat hij zich bezig hield met het doorlezen van het Nieuwe Testament.

Mijn broeder, nu niet beter wetende, of hij zorgde terdege voor de welstand en bestendig geluk van mij, gaf deze zaak geheel schielijk mijn vader te kennen; welke mij toen verdacht houdende, en mijn tijdelijk en eeuwig heil naar zijn mening zoekende te bevorderen, mij op een behendige wijze, en met een zekere list, uit deze stad wist te lokken, en naar Hamburg, mijn vaderlijke stad, heen te voeren.

Want gekomen zijnde tot voor de poorten van de stad, in een zeker huis dat mij bekend was, liet hij mij daarheen ontbieden, mij het een of ander wijsmakende, wanneer het zover kwam, dat hij mij weder mede nam naar zijn huis.

Maar hoewel ik uitgegaan was uit Bremen, hoewel ik die samenspraken met de studenten mistte, nochtans was het Woord Gods mijn vermaking, en vooral had ik liefde gekregen voor de Schriften van het Nieuwe Testament; die ik hoog schatte en waardeerde.

Dit bleef wederom niet verborgen voor mijn vader, die mij over deze zaken veel onderhield, dezelve tegensprak, afkeurde, veroordeelde en verfoeide; en daarom op een middel uit was, om mij ook dit genoeg, deze tijd en gelegenheid te benemen.

Hij was daarom bedacht, hoe hij dit best zou tegen gaan. Hem kwam niets beter voor, dan mij met reizen en trekken bezig te houden. Dit besloten zijnde, maakt hij voor mij gereed een gedeelte bedden; zond mij naar de stad Amsterdam, als een negotiant of koopman. En om dat alles met mij wel zou slagen, zo kreeg ik een adres en recomandatiefbrief mee, aan een Joodse Rabbijn, met verzoek, dat die man mij wilde bevorderen, en bevoordelen, zo het in zijn macht was.

Hier was ik nu niet alleen in de handen der Joden, maar ook der Joodse leraren.

Hier kweet ik mij getrouw in dat werk, dat mij mijn vader had toevertrouwd, zodat ik aan hem ook de waarde voor zijn goed, dat hij mij medegegeven had, getrouw bezorgd en overgezonden.

Ik zal maar verder gaan en voorttreden in het verhaal, de wijze en gelegenheid, waarop ik aangeland ben in de stad Hoorn.

Weet dan lezer, dat deze gelegenheid zich opdeed: In Hoorn stond op den de rabbijnplaats bij de Joden; mijn rabbijn, waaraan ik van mijn vader duur was aanbevolen, van mijn bekwaamheid bewust, mij en mijn vader willende dienst doen, zond mij naar die stad als leraar; daar werd ik wel ontvangen, bemind en zeer wel behandeld van mijn gemeente.

Van mijn zijde nam ik mijn post en beroep wel waar uitwendig, hoewel echter de glas en schoonheid van het Nieuwe Testament mij reeds zover in de ziel had ingeschenen en dezelve verlicht, dat het onmogelijk was dit uit te blussen. In tegendeel, dit vuur eens ontvonkt zijnde door het licht der kennis, nam toe, wies aan, en is eindelijk geheel en al uitgebarsten, tot zover, dat ik mijn volk, dezelve leer en stellingen verlatende, veroordelende en verfoeiende, met het hart aanneem, omhelze, vasthoude en zoek vast te houden tot het einde toe, de grondstellingen, leerstukken en geloofsbelijdenis der christenen, zoals dezelve in de kerken van Nederland geleerd en gepredikt werd.

En om metterdaad te bewijzen en te tonen, hoe diepe wortelen die leer der zaligheid in mij had geschoten, zo heb ik, na lang aanhouden die zeer geachte leraar in die gemeente het zover weten te brengen, dat mij toegestaan is, om in het openbaar, door een luid-klinkende spraak, belijdenis af te leggen, van datgene, hetgeen ik met het hart geloofde.

En hoewel dit van mijn kant gebrekkig geschied is, zo kan het echter van welmenende aangenomen worden voor ene vrucht van datgene, dat door de instralingen van het licht van het Evangelie in mij niet alleen gezaaid, geworteld, opgewassen, maar ook tot vrucht dragen toe aangenomen is.

Nu heb ik, voor zoveel ik mij heb kunnen herinneren, niets uitgelaten in de opgaaft van een *korte en beknopte beschrijving van mijn leven*, en *verandering van mijn godsdienst*; zijnde die twee eerste delen van ons gehele bestek; bijgevolg meen ik nu aan ons doel voldaan te zullen hebben, wanneer ik mijn belijdenis zelf, en het doel van dit alles kortelijk zal doorlopen hebben.

Nadat ik dan erkend had, dat Jezus de Christus is, de Zoon des levendigen Gods, beleed ik van harte te geloven:

Ten eerste. Dat er maar één enig allervolmaakst Goddelijk Wezen is. Volgens Deut. 6:4 en 1 Kor. 8:6 en Jes. 45:4.

Ten tweede. Dat dat enig Goddelijk Opperwezen bestaat in drie onderscheiden Personen, zijnde geen blote namen, noch onderscheiden wezens, maar drie onderscheiden wijzen van bestaan des enigen Goddelijke Wezens, gelijk de Heere dat overvloedig in Zijn heilig Woord aantoonst; aanwijzende een

A. Meerderheid van personen in één God, na Gen. 1:26, 11:7, 3:22, 19:24, Ps. 15:8. Aanwijzende:

B. Drie Personen, ingevolge van Num. 6:24-26. Jes. 6:3 en 8. Vergeleken met Joh. 12:41 en Hand. 28:25. Ps. 33:6, Jes. 61:1, 63:7, 9, 10, 11 en 14. 2 Sam. 23:1-5. En uit het Nieuwe Testament, volgens Matth. 3:16 en 17, 28:19, Joh. 14:16 en 17, 2 Kor. 13:13 en 1 Joh. 5:7.

C. Gelijk ook blijkt dusdanige Drie-eenheid, omdat God de Vader, Die ons gemaakt heeft, heeft éne, eeuwige, enige, natuurlijke, Eigen Zoon, aan Wie Hij van alle eeuwigheid gegeven heeft, het leven te hebben in Zichzelf, gelijk Hij het leven in Zichzelf heeft; volgens Joh. 5:26, Ps. 2:7, Spr. 8:24, 25, Micha 5:1, Matth. 16:16, Joh. 1:14, Rom. 8:32 en naar Hebr. 1:3.

D. Alsook dat de Heilige Geest van de Hemelse Vader, en Zijn eniggeboren Zoon, van alle eeuwigheid uitgaat, volgens Ps. 33:6, Joh. 15:26, Joh. 16:13, 15 en 15.

Welke Geest tezamen met Die Vader en Zijn Zoon is de waarachtige eeuwige God; dewijl aan Hem toekomen:

a. Goddelijke Namen, en wel de ontzaggelijke Naam Jehova, Ex. 17:7 vergeleken met Jes. 63:10 gelijk die Geest ook heet de God Israëls, volgens 2 Sam. 23:2.

b. Goddelijke eigenschappen, als eeuwigheid, Gen. 1:2 en overalometgenwoordigheid naar Ps. 139:7.

c. Goddelijke werken, als de schepping naar Psalm 33:6. Der onderhouding, naar Ps. 104:30. Der zalving van de Messias, naar Jes. 61:1 en 2.

d. Goddelijke dienst en eer. De doop in Zijn Naam, Matth. 28:19. Van onze toewijding aan Hem tot een tempel Gods, naar 1 Kor. 3:16. Der aanbidding volgens Matth. 9:38, vergeleken met Hand. 13:4 en 20:28. Alsook der zegening in Zijn Naam naar 2 Kor. 13:13 en Openb. 1:4 en 5.

Gelijk op dezelfde wijze aan de gezegende Zoon Gods worden toegekend in het heilig Bijbelwoord:

a. Goddelijke Namen, volgens Gen. 19:24, Jes. 9:5, 40:3, vergeleken met Mark. 1:1 en 2, Jer. 23:6.

b. Goddelijke eigenschappen als de eeuwigheid naar Spr. 8:22 en 23, Micha 5:1. De almachtigheid, Spr. 30:4, Mark. 8:24-29. De overalometgegenwoordigheid, Matth. 18:30. De onveranderlijkheid, Ps. 102:27 en 28, vergeleken met Hebr. 1:11 en 12. De alwetendheid naar Jes. 11:2 en 3. Joh. 21:17. Openb. 2:23.

Deze Messias Gods natuurlijke Zoon komen ook toe:

c. Goddelijke werken.

Ten eersten: Der natuur, als schepping, Ps. 33:6, Joh. 1:3. Onderhouding, Coll. 1:17, Hebr. 1:3 Wonderbedrijven alleen de Goddelijke natuur eigen, Joh. 5:21 en 36.

Ten tweede. Ook werken der genade, als der verlossing van alle ziels- en lichaamskwaad, tot alle geestelijk en eeuwig goed, volgens de belofte van de Jehova, zeggende: Ik "zal hen verlossen door den HEERE hun God" Hos. 1:7, vergeleken met Matth. 1:21.

d. Ook komt Hem toe Goddelijke eer, volgens Ps. 2:12, Ps. 72:8 en 11, vergeleken met Jer. 17:5 en 7. Opdat zij alle de Zoon eren, gelijk zij den Vader eren, Joh. 5:23. Die Immanuël moet ook worden aangebeden, zelfs van de engelen, naar Hebr. 1:6; en geëerbiedigd van alle kinderen Israëls, Ps. 45:12. In Hem moeten wij geloven naar Joh. 14:1. Hem moeten wij liefhebben, naar Ps. 2:12 en 1 Kor. 15:22. In Zijn Naam moet men worden gedoopt, tot een levendig lidmaat der gemeente des Heeren volgens Matt. 28:19.

Al deze eer komt toe de ware eniggeboren Zoon van God, onze enige Messias, Die Zijn eer aan geen andere zal geven, naar Jes. 42:8, maar dien vervloekt, welke vlees tot zijn arm steld, naar Jer. 17:5. Hebbende geboden: de Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen; volgens Matth. 4:10.

En daarom erken ik deze eniggeboren Zoon des Hemelse Vaders voor mijn lang beloofde en reeds verschenen Messias en Immanuël, van Welke juist voorzegt is, al hetgeen vervuld is in Jezus, gezegd de Christus en Maria's Zoon. Want toen het mensdom in Adam geheel gevallen en van Gods gunst vervallen was, behaagde het de Godheid, een Verbond der genade, met sommige bijzondere, met name uitverkorene uit dit gevallen mensdom op te richten in deze Messias Christus Jezus, daarom beloofd als het vrouwe- en niet des mans-zaad, naar Gen. 3:15. Als Abrahams zaad, Gen. 17:1 en 2. Gen. 22:18. Te zullen ontspruiten uit Isaäk., Gen. 17:21. Het zaad Jacobs, Num. 24:17. Een Zoon van Juda, Gen. 49:8-10. Een Spruit Davids, Jer. 23:5. En de Zoon ener maagd, volgens Jes. 7:14. *Alma* genoemd, welk woord nimmer betekend een vrouw, die aan de man enigszins verbonden is; zodat Hij moest wezen een waarachtig Mens, of een Man, Wiens Naam is Spruite, Die uit Zijn plaats zou spruiten, en de Tempel des Heeren bouwen, volgens Zach. 6:12. Ook een rechtvaardig Mens, of Gods knecht, Die God de Vader ondersteunde, als Zijn uitverkorene, in Welke Zijn ziel een welbehagen had, volgens Jes. 42:1. Als Zijn Knecht, de Rechtvaardige Die er velen zou rechtvaardig maken, naar Jes. 53:11.

Ja deze Goël of Borg van het Genadeverbond moest ook wezen God en Mens in één Persoon. Want diezelfde Zoon ener maagd, Jes. 7:14, diezelfde moest ook zijn Immanuël, en dat Kind, dat ons geboren zou worden, die Zoon, Welke ons gegeven zou worden, namelijk tot een Messias, Jes. 9:5. Diezelfde moest ook zijn de Sterke God, en de Jehova onze Gerechtigheid, volgens Jer. 23:5 en 6. Welke ons een eeuwige gerechtigheid zou aanbrengen, volgens Dan. 9:24. Hoe toch? Niet anders dan door uitgeroeid te worden, niet voor Zichzelf, Dan. 9:26, maar voor ons, die in Hem

geloven. Omdat het de Heere behaagde Hem te verbrijzelen, als Hij Zijn ziel tot een Schuldoffer gesteld zou hebben, opdat Hij daarna zaad zou zien, de dagen verlengen, en het welbehagen van Jehova door Zijn hand gelukkig zou voortgaan, volgens Jes. 53:10 en 11. Zodat Hij daartoe moest komen ter bepaalde tijd, eer van Juda's stam het eigen volks bestuur volkomen zou weggenomen zijn. naar Jes. 49:10. Als Davids huis zeer lang vernederd, maar onderscheiden van andere geslachten overig zou zijn, naar Jes. 11:1. In de dagen van de koningen van het vierde rijk, naar Dan. 2:44 en 45.

Binnen de 490 jaren na der Joden wederkering uit Babel, volgens Dan. 9:24, 25 en 26. En eindelijk als Zerubabels tempel te Jeruzalem nog stond, volgens Hagg. 2:6-10, Mal. 3:1. Terwijl Hij beloofd was, als een Zoon der maagd geboren te zullen worden tot Bethlehem Efrata, volgens Micha 5:1. Moeten hebben een heerlijke voorbereider Zijns wegs, die stem des roepende in de woestijn, Jes. 40:3. En Zelf uitvoeren verbazende wonderwerken, naar Jes. 35:5 en 6. Na Welker komst de verwoesting des lands moest geschieden volgens Dan. 9:26. De omkering der afgoderijen naar Zach. 13:2 en de wonderbare roeping van allerlei heidense volkeren, die aan Hem moesten gehoorzaam worden, volgens Gen. 49:10, hetwelk alles volkomen zijn vervulling heeft in Messias, Jezus de Nazaréner.

Dewijl Hij ontvangen is van de Heilige Geest, en geboren uit de heilige maagd Maria zonder toedoen van een man, Matth. 1:20 en Lukas 1:30-35, vergeleken met Luk 2:7. Zijnde uit de vaderen, zoveel het vlees aangaat, toch God boven al te prijzen in der eeuwigheid, naar Rom. 9:5. Want het is openbaar, dat deze onze Heere is uit Juda, naar Hebr. 7:14. Zijnde uit het Zaad van David naar het vlees, en krachtig bewezen te zijn de Zoon van God, volgens Rom. 1:3. Nadien dit alles is geschied, opdat vervuld zou worden, hetgeen van de Heere gesproken is door de profeet, zeggende: "Zie, de maagd zal zwanger worden en een Zoon baren, en gij zult Zijn Naam heten Immánuël; hetwelk is, overgezet zijnde, God met ons." Dus getuigd de engel des Heeren, Matth. 1:23.

Aan Messias' ware mensheid twijfelde nooit enig Israëliet, en dat Hij een rechtvaardig Mens is geweest, heeft de heidense rechter Pilatus veelmaal openbaar beleden, gelijk ook niemand van de Joden Hem ooit heeft kunnen overtuigen van enige zonden. En zodanig een Hoge priester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en nu hoger dan de hemelen geworden, volgens Hebr. 7:26. Zodat wij ware christenen zijn in die Waarachtige, namelijk in Gods Zoon, Welke is de Waarachtige God, en het Eeuwige leven, naar 1 Joh. 5:20.

Ziet zulk een is onze Messias, in der eeuwigheid van God gezalfd tot een Koning over Sion de berg Zijner heiligheid, naar Ps. 2:6. Hebbende een wegbereider voor Zijn aangezicht heen gehad, namelijk Johannes de Doper, zijnde de stem des roepende in de woestijn, maakt de weg des Heeren recht, gelijk Jesaja de profeet gesproken heeft naar Joh. 1:23, hebbende zelfs werken verricht die boven het bereik aller sterfelijke koningen waren, makende de blinde ziende enz. Matth. 11:4 en 5. Zijnde Jeruzalems verwoesting, als nog getuige Zijner macht, gelijk de vernieling van het heidendom, en de vermeerdering Zijner christenen en onderdanen.

Bad men oudtijds tot Hem: "Leer mij Uw welbehagen doen, want Gij zijt mijn God; Uw goede Geest geleide mij in een effen land." Naar Ps. 143:10. Even dat ondervind Zijn gelovig volk, aan welke die rechtvaardige Richter eens geven zal de kroon der heerlijkheid bij Zijn laatste wederkomst, om te oordelen levenden en doden, naar 2 Tim. 4:8, Joh. 10:28 etc. Zodat Hij waarlijk over het huis Jacobs koning is in der eeuwigheid naar Luk. 1:33 en Ps. 45:7 en 8.

Maar gelijk Hij moest wezen een profeet niet alleen *gelijk* Mozes, naar Deut. 18:19, maar zelfs *boven* Mozes, naar Deut. 34:10 en Hebr. 3:5 en 6. Alzo is Jezus tevens geweest een koninklijke profeet, krachtig in woorden en werken, voor God en al het volk, naar Luk. 24:19. Zodat Hij als beloofde Raad, Jes. 9:5, Gezant, en Uitlegger, Eén uit duizend, Job 33:23 en een Enigen Herder, Ezech. 34:23 het profetische werk gadeloos verricht heeft.

Deze is het van welke Mozes op de berg Sinaï de eeuwigdurende wet ontving, naar Hand. 7:38, Die verbastering der wet tegenging, Matth. 5:20 en 48. Omdat de Heere Hem gezalfd had, om het Evangelie te verkondigen den zachtmoedigen, etc. naar Jes. 61:1 en 2.

Want de genade en waarheid is door Jezus Christus geworden, naar Joh. 1:17, openende alsnog der uitverkorene harten om acht te geven op Zijn prediking, naar Hand. 16:14 en Ef. 1:19. Terwijl Hij Zijn leer bevestigd heeft zo wonderdadig, dat velen uit de schare in Hem geloofden, en zeide: Wanneer de Christus zal gekomen zijn, zal Hij ook meer tekenen doen dan die Die deze gedaan heeft? Volgens Joh. 7:31. Het voornaamste echter, waartoe Hij voor ons van eeuwigheid gezalfd is, is het Priester- en Hogepriesterschap, naar Zach. 6:13. Want de Jehovah heeft aan deze Heere van David gezworen, en het zal Hem niet berouwen, Gij zijt Priester in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizédek, naar Ps. 110:1 en 4, Hebr. 5:6 en 10. Dit ware priesterschap van de Messias vereiste een oneindige waardigheid van Zijn Persoon, naar Hebr. 5:1 en 7:27. En dat wel om in de plaats der uitverkorene zondaren aan Gods wet volkomen te gehoorzamen; omdat Hij moest wezen de Heere onze Gerechtigheid, naar Jer. 33:16. Opdat wij zouden worden *rechtvaardigheid Gods in Hem*, naar 2 Kor. 5:21. Terwijl toch niemand onzer zich der wet Gods onderwerpen kan, naar Rom. 8:3. Dus eiste Zijn hogepriesterschap dat Hij Zijn ziel stellen moest tot een schuldoffer voor ons, naar Jes. 53:10. Gelijk Christus Jezus Zichzelf voor ons heeft overgegeven tot een offerande en een slachtoffer Gode tot een welriekende reuk, naar Ef. 5:2, Hebr. 1:3 en 10:10. In welk priesterwerk Jezus priester was volgens Zijn beide naturen, het offer volgens Zijn ganse mensheid naar lichaam en ziel, en het altaar volgens Zijn Godheid, welke Zijn leiding eeuwige waarde toevoegde. Hebbende zo onze zonden gedragen op het hout in Zijn lichaam naar 1 Petr. 2:24, Gal. 3:13, vergeleken met Matth. 20:28, 26:28 en Ef. 5:2.

De verdienende oorzaak Zijner opoffering zijn onze zonden, voor welke Hij dus aan Gods gerechtigheid heeft genoeg gedaan.

Welke betaling in onze plaats aller-zekerst van Hem is verricht, die voor onze zonden heeft geleden, naar Rom. 4:25, 5:6, 8:21, 2 Kor. 5:14. Ja, Hij heeft onze zonden gedragen als een offerande en als een brandoffer, naar Jes. 53:4-7, Joh. 1:29, 2 Kor. 5:21 en Gal. 3:13. Dus is Jezus van zoveel beter verbond Borg geworden, volgens Hebr. 7:22. Heeft ons duur gekocht volgens 1 Kor. 6:20. Gevende Zijn ziel tot een rantsoen voor velen, naar Matth. 20:28. Tot reinigmaking volgens Hebr. 1:3, verzoening naar 2 Kor. 5:18 en 19, verlossing, Gal 3:13, welvaart en vrede, naar Jes. 53:5 en 1 Petr. 2:24. Ja, tot eeuwige behoudenis volgens Ef. 5:23, vergeleken met 2 Kor. 5:14 en 15 en Rom. 3:25.

Echter heeft de Messias Jezus alleen voldaan voor de uitverkorenen, Zijn lichaam, Ef. 5:23, Zijn gemeente, Hand. 20:28, Zijn schapen, Joh. 10:15 en Zijn volk, Matth. 1:21. Daarom behoort Zijn voorspraak, aan Zijn opoffering verbonden, niet tot de wereld, maar tot deze alleen, welke de Vader Hem gegeven heeft, volgens Joh. 17:9. Vloeiende Zijn opoffering uit de allerhoogste liefde Gods, welke de verworpelingen niet toekomt, volgens Joh. 3:16 en Rom. 8:32. Terwijl uit Zijn voldoening volgt alle

genade en heerlijkheid, welke alleen toegeschreven wordt aan de uitverkorenen, volgens Rom. 5:9 en 10 en 8:32.

Deze voldoening nu van de Messias Jezus geschiedde voor alle uitverkorene, zo van het Oude Testament, volgens Rom. 3:25 en 26, Hebr. 9:9, 13 en 15, Hand. 13:38 en 39. Dus weet ik dat Hij ook geleden heeft voor alle zonden dezer uitverkorenen en tevens van Zijn kinderen onder het Nieuwe Testament, naar 1 Joh. 1:7.

Daarom dan schaam ik mij niet gelovig te weten Jezus Christus en Dien gekruist; dewijl God Hem opgewekt heeft, de banden des doods ontbonden hebbende, naar Hand. 2:24, opdat Hij ten hemel opgevaren voor het oog Zijner jongeren, naar Hand. 1:10 en 11 aldaar aan de Rechterhand van de Majesteit Gods zij onze voorspraak, gelijk Hij beloofde, Joh. 14:16 en geloofd is van Job, Job 33:24 en van Jacob, Gen. 49:18, Rom. 8:34, Hebr. 7:25, Zach. 1:12, Joh. 17 geheel en Hebr. 9:12. Zegenende ons daarom de Heere met alle geestelijke en eeuwige zegeningen uit de Hemel in Christus Jezus, Die als Messias alles vervuld hebbende wat Mozes Godsdienst van Hem afgeschaduwde en geprofeteerd had, naar Kol. 2:11-13, daarom heeft afgeschafte de bediening der besnijdenis en al haar omslag, waarom ik geloofd, dat Hij die zich laat besnijden, of blijft leren, dat men alsnog besneden moet worden, dat zulk een geen deel heeft aan de ware Messias Jezus, Die in plaats der besnijdenis heeft ingesteld de heilige Doop, opdat wij met Hem door de doop begraven worden in Zijn dood, en met Hem opstaan zouden tot heerlijkheid Gods des Vaders, Rom. 6:3-5.

Gelijk Hij in plaats van het Pascha dat niet eeuwigdurende was dan de besnijdenis, en andere ceremoniën van de wet tot op de tijd der verbetering, als het Pascha hetwelk voor ons geslacht is voor de grondlegging der wereld, naar 1 Kor. 5:7, heeft ingesteld het hoogwaardig bondzegel van het heilig Avondmaal, naar Matth. 26:20 en 28. In welke door het gelovig eten en drinken van gebroken brood en vergoten wijn, Zijner kinderen ziel betekend en verzegeld word het zalig deelgenootschap aan het gekruist lichaam en vergoten bloed van de God-mens Immanuël tot hun eeuwig leven. Gelijk Abraham de besnijdenis ontvangen heeft tot een zegel der rechtvaardigheid zijns geloofs, hetwelk hem in de voorhuid was toegerekend, naar Rom. 4:11.

Waarom ik mij wens steeds te benaarstigen, om door Gods onverdiende genade dit bondzegel te ontvangen met een verslagen hart, wegens al mijn zonden, en zondige aard, met toevorzicht op Jezus als de Christus, mijn enige Zaligmaker, met alle lust om tot Zijn allerhoogste eer, de zonden te vlieden, en in een nieuw Godzalig leven te wandelen, door de kracht van Zijn Heilige Geest, opdat Christus zij mijn leven, en het sterven mij gewin, door de onberouwelijke genade van de Drie-enige God; Die heden Jafet uitbreid en doet wonen in Sems tent, volgens Gen. 9:27. Om voorts de volheid der heidenen te doen ingaan, en gans Israëel naar de Geest te doen zalig worden, door Jezus Christus, Welke met God de Vader en Heiligen Geest zij alle lof en dankzegging nu en in der eeuwigheid.

3. Oogmerk daarvan.

Nu zal ik ten einde spoeden, terwijl ik nu aan mijn belofte en oogmerk voldaan heb, en enkel maar hierachter voegen tot een slot mijn oogmerk, waarom ik overgegaan ben, dit door de drukpers gemeen te maken. Nochtans zal ik alle redenen, die mij hiertoe aangezet hebben, niet ophalen, sommige toch zijn hier en daar al in het werkje genoemd, met andere te noemen zou ik de lezer lastig vallen; daarom zal ik dezelve nu maar tot de volgende weinige bepalen.

De eerste en voornaamste reden, die mij het zwaarste woog, en die de meeste aandrang op mijn gemoed had, was de eer, heerlijkheid en de nooit genoeg volprezen

genade Gods, in de Middelaar Jezus, aan mij onwaardige bewezen, waardoor mij beschenken heeft de Opgang uit de hoogte.

De tweede, die ook veel klem aanzette, was het heil van mijn naasten, terwijl mij die lust bijlag, dat ik een gepast middel in de hand mijns grote Konings wens te zijn, niet alleen om in het gemeen vele mensen te verstrekken tot een voorganger in het aangrijpen van de slippen van die Joodse Man, maar vooral, indien het de Jehovah, Israëls Rotssteen behagen mocht, mijn oude vader, moeder, broederen en verdere afstammelingen Abrahams, voor zoveel zij onder het zegel van de eeuwige verkiezing Gods liggen, voor te gaan, en dus een voorbeeld te verstrekken tot de omhelzing van onze Borg.

De derde, maar niet de minste reden, die mij noopte tot de uitgave van dit traktaat, bestond in mijn eigen geluk. Hoe toch kon ik, daar mij het licht der kennis begon aan te blikken mij vergenoegen in de duisternis van het Jodendom? Hoe kon ik mij gerust houden, omzwerfende zonder Middelaar, daar ik van schuld en onmacht overtuigd was? Ik bezat geen krachten om mijn consciëntie uit te doven. Dit deed mij tot het besluit komen, en hiertoe gekomen zijnde, was dit ook oorzaak genoeg, om mijn keuze gemeen te maken, opdat een iegelijk die overweegt, wat ik daar voor God en mensen in het openbaar beleden heb, hieruit kan opmaken, dat ik niet op tijdelijk voordeel gezien heb, (het tegendeel is waarachtig) maar op het eeuwig heil van mijn onsterfelijke ziel.

De laatste reden is deze, dat ik alleszins getracht heb, nog tracht, en ook zal trachten, dat dit korte verhaal, ja dat ikzelf, dat is, mijn gehele handel en wandel strekken mag tot stichting van diegenen, die mij genegen zijn, tot mondstopping van dezulke die mij smaden, en schadelijk zonder oorzaak lasteren.

**MERKWAARDIGE EN WAARACHTIGE BEKERINGS-
GESCHIEDENIS**

VAN

DRIE JOODSE KINDEREN,

zijnde drie zusters van 8, 10 en 12 jaren.

Zij zijn gedoopt in de hoofdstad Berlijn,

door de heer Predikant

HEINRICH KAMANN.

Uit het Hoogduits vertaald

W.M. DEN HERTOOG — UTRECHT

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2016**

EERSTE STUKJE

Dat de Heilige Geest ook in de harten der kinderen een begeerte naar de Heere Jezus en Zijn genade kan uitwerken, wanneer kinderen de middelen tot deze zalige erkentenis recht gebruiken, om dat de Heilige Geest door het woord van God in de ziel werkt, daarvan is het navolgend merkwaardig voorbeeld een onverwerpelijk bewijs.

Een Jood te Berlijn, had met zijn vrouw driedochters, waarvan de oudste 12, de tweede tien, en de derde 8 jaren oud was.

Toen de kinderen zover waren, dat zij op straat konden gaan, zo begaven zich deze drie kinderen bij Christen kinderen, die hun in onnozelheid verhaalden, hoe dat de Zoon van God van de Hemel op deze wereld was gekomen, een kind geworden, en van Zijne pleegouders was groot gemaakt, deze Zoon van God was de Middelaar en Verzoener van ons mensen geworden; Hij ontving in de besnijdenis de Naam Jezus, en deze had, toen hij was groot geworden, de zonden en schulden der mensen op zich genomen, en als het Lam Gods de zonden der gehele wereld gedragen, toen Hij zich van de Joden tot de dood aan het Kruis had laten veroordelen.

Maar deze mensen wisten het niet, dat deze kruisdood van Zijn Vader was bestemd; dat Hij, als de Middelaar van de wereld door het vergieten van Zijn bloed aan het Kruis, de wereld zou verzoenen, en de mensen nu door Hem kunnen zalig worden. Op deze wijze verhaalden die Christen kinderen van onze Heere Jezus, en van Zijn grote liefde, hoe zeer Hij de kinderen bemind, ook de Joden kinderen. De Christen kinderen zeiden aan de Joden kinderen het tweede Geloofs Artikel, het gebed des Heeren en vele Spreuken uit de Heilige Schrift voor.

De Joden kinderen werden oplettends en leerden dit door herhaald voorzeggan van buiten. Toen zij nu zo dikwijls hoorden, dat onze Heere Jezus de mensen had verlost, en nu ook de mensen wilde zalig maken, ook de kinderen; zo werkte de Heilige Geest een dergelijke brandende begeerte naar de Heere Jezus in de drie dochters, dat zij alle drie het besluit namen, van zich te laten dopen, en waarachtige Christenen te worden. Zij gingen bij de heer Kamann, Predikant aan de Mariakerk.

De oudste zuster naderde de heer Predikant met deze woorden:

"Daar kom bij u, mijn lieve heer Predikant, met mijne twee zusters, en verzoek dat gij ons in uw bescherming wilt nemen, want wij willen alle drie Christenen worden, opdat wij ook aan die Jezus van Nazareth mogen deel hebben als zijnde de waarachtige God, dewelke voor de zonden der mensen aan het kruis, en aldus ook voor ons is gestorven. Want niets nodigt ons, dan de liefde tot de gekruisigden Jezus, zijnde een waarachtig God, en deze liefde tot hem willen wij ook niet langer onderdrukken. Om deze oorzaak verzoeken wij u, dat gij medelijden met uw kinderen hebt."

De heer Predikant Kamann meende dat deze kinderen te huis iets kwaads gedaan hadden, en vreesden voor straf. Hij vermaande hun dan in der minne, zij zouden naar huis gaan, en zich als goede kinderen tegen hun ouders, naar Gods bevel en Zijn wet gedragen.

Maar zij knielden alle voor de heer Predikant neer, en smeekten om Christus wille, dat hij hun niet zoude verstoten dewijl anders in de gehele wereld niets was dat hun tot hem had laten gaan, dan de grote liefde tot Christus de gekruisigden, zijnde de waarachtige God. Ze hadden alle drie besloten, eerder te sterven, dan van deze Jezus

af te laten; die hun ook aan het Kruis had verlost. Zij wilden ook aan Christus toebehoren; en Hem nooit verlaten, het moge gaan zo het wilde. Zo knielden deze drie kinderen; en smeekten met hete tranen: "Ontferm u over kinderen, die aan Jezus Christus willen geloven; en jaagt ons niet weg, want wij gaan niet weer van u af. Niets heeft ons gedrongen onze ouders te verlaten, als de grote liefde om deze Jezus Zijn eigendom te zijn en te blijven. En daarom smeken wij u, helpt ons, dat wij deelachtig worden aan deze Christus en Zijn bloed, als gedoopte kinderen."

Daar stond de Predikant en zag de drie kinderen met verwondering aan, welk een brandende begeerte zij hadden naar de Heere Jezus, en hoe zij uit een oprechte liefde tot Hem alles in de wereld wilden verlaten, om zalig te worden. Zij lagen zolang aan de voeten van de Predikant, dat hij hun verzekerde, hij wilde ze bij zich houden. Vervolgens nam de Predikant deze drie kinderen met permissie van de Magistraat bij zich.

De Ouders in korte tijd daarvan kennis krijgende, gingen bij de heer Predikant om hun kinderen daarvan af te halen, maar die heer kon de kinderen nu niet van zich laten weg gaan, omdat hij het al aan de Magistraat had gemeld, en wachten op orders.

Zijn Koninklijke Majesteit bestemde een Commissie van vier Predikanten, twee Gereformeerde, als de heren Jablonaki¹ en Achenbach, en twee Lutherse, als de heren Posfard en Thering. Deze heren zouden het geval nauwkeurig onderzoeken, of deze kinderen zonder kwetsing van de vaderlijke macht, tegen de wil der Ouders beschermt, en in de Christelijke leer konden worden opgevoed.

Er werd een dag bestemd, wanneer de heren Predikanten als Commissarissen, de kinderen openlijk in de tegenwoordigheid van hun Ouders, (welke zich in een zijkamer bevonden) te examineren.

Elk kind werd alleen voorgeleden en gevraagd, om welke redenen het van hare Ouders was weggegaan, en of zij niet weer bij hen wilde zijn?

Maar elk kind antwoordde met de grote ontroering van het hart; Niets in de wereld had haar hun Ouders doen verlaten, als de liefde tot de Heere Jezus van Nazareth, die waarachtig God is, die voor de zonden der wereld, aan het Kruis gestorven, en aldus ook voor ons Kinderen en wij willen door hem alleen zalig worden. Daarop zeiden zij de spreuken, die zij van de Christen kinderen geleerd hadden, het One Vader benevens het tweede Geloofs Artikel.

Met veel verwondering hoorde de Commissie met welke blijdschap en vrijpostigheid deze kinderen van de Heere Jezus en van Zijn liefde spraken.

Nu wilde men de liefde der kinderen op de proef zetten. Men zei: "Willen jullie Christenen worden, dan moet je heel zwaar werk doen. Je moet van alle mensen gehaat worden; je hebt geen mens in de wereld die met je zal omgaan. Je bent van je Ouders verstoten. Met één woord jullie moeten alles wat nood en ellende is, op je nemen, en voor alle mensen tot een schimp worden."

Op dat zeggen antwoorden de kinderen: "Wij willen hier graag werken, al zou ons ook het bloed uit de nagels springen; indien wij maar kinderen der zaligheid mogen worden. Men mag ons in de wereld beschimpen en verachten, daarna vragen wij geheel niets. In de Hemel geeft het geen schimp meer. Indien wij maar bij onze Heere Jezus kunnen, zijn, dan willen wij hier graag alles lijden."

Men beloofden hen, indien zij weer naar hun Ouders wilden terugkeren, zouden zij de

¹ In Oost Pruisen komt de naam **Jablonski** voor in de 19^e eeuw

schoonste kleren hebben, zij zouden al wat ze wensten van hun Ouders krijgen. De kinderen antwoordden, wat zouden hun schone kleren kunnen helpen; zij achten dergelijke niet. Ze moesten wel in de wereld blijven, maar zij wilden kinderen der zaligheid worden; in de Hemel verkregen zij beter klederen die hun de liefste Jezus zou geven. Tot hun Ouders wilden ze niet weer gaan, want ze wilden Christenen worden, o dat zij door de Heere Jezus, Die voor de zondaars is gestorven en alle mensen wilde zalig maken, ook zalig mochten worden.

Nu werden de Ouders tot de kinderen in de kamer gelaten.

Deze omhelsden hun kinderen met veel tranen, en smeekten hen, dat zij mochten met hen gaan.

Maar de kinderen zeiden: *in deze wereld niet meer; wij willen eerder alles, wat er kan bedacht worden, lijden, dan wij onze liefde tot die Heere Jezus zouden verlaten.*

De Ouders vielen aan hun voeten, en zoenden hun handen en voeten. Met opgeheven handen smeekten ze, zij zouden zich toch laten bewegen; en bedenken, dat zij als Ouders hen zo teer beminden, en hoe zij zo hard en ongevoelig konden zijn, hun kinderlijke harten tegen hun Ouders toesluiten. Ontfermt u kinderen, over de smart van je Ouders die ze moeten gevoelen!

De Ouders hadden de kinderen wenende omhelst en gesmeekt, zij zouden hun voornemen veranderen en niet aan Christus geloven.

Maar al deze drie kinderen, die ook de heetste tranen storten, antwoordden aan hun Ouders, zij veranderden hun voornemen nooit, zij wilden Christenen worden, en door die Jezus, die aan het Kruis was gestorven, en de waarachtige God is, zalig worden. Deze beminden zij nu, voor al de wereld; zij hadden Hem ook al hun harten gegeven, en Hij zoud nu ook in hun kort leven het Oogmerk van hun liefde blijven.

Einde van het eerste stukje.

VERVOLG OP DE BEKERING DER DRIE JOODSE KINDEREN.

De kinderen zeiden verder tot hun Ouders: zij waren van nu af aan niet meer hun Ouders en zij waren ook in dit opzicht niet meer hun kinderen, zolang zij Joden en vijanden van hun teergeliefde Jezus blijven. Maar als zij konden besluiten Christenen te worden en in Jezus te geloven die voor de zondaren aan het Kruis gestorven is, dan zouden zij hun Ouders zijn. Zij wilden alle drie weer bij hen komen, en dan wilden ze allen deze lieve Heere Jezus aanbidden en Hem beminnen. Maar als zij dat niet wilden, zeiden de kinderen verder, dan bleven zij voor hun gescheiden; en zij zouden van hun voornemen niet afgaan; en hun smeken hielp niets.

Op deze wijze weenden Ouders en kinderen, dat ook de omstanders over dit gevoelig geval tranen storten.

De Moeder die de tweede dochter bijzonder beminde, omhelsde dit kind met vele tranen, en stelde haar moederlijk hart en liefde aan dit kind zó gevoelig voor, dat de omstanders het nauwelijks meer konden aanzien hoe de moeder het kind smeekte.

Nu smeekte de moeder de heren Predikanten, dat zij de kinderen mochten afwijzen en overhalen, om met hun Ouders te gaan.

De Predikanten deden nu nog één verzoek door sterk bidden en overhalen, en door het beloven van veel giften, als zij besluiten wilden met hun Ouders te gaan. Zij veinsden alsof zij de kinderen met ernst afwijzen, en niet tot het onderwijs in de Christelijke leer wilden aannemen, maar zij zouden weer met hun Ouders gaan.

Hierop antwoordde de tweede dochter, die de moeder in 't bijzonder met hartroerende

woorden smeekte, heel gerust: "Ja moeder, ik zal met u gaan, zodra u het besluit zult nemen een Christin te worden; u zult dan mijn lieve moeder, en ik wil uw gehoorzame dochter zijn en blijven. Maar wilt u niet besluiten een Christen te worden, en aan Jezus te geloven, die voor zondaars aan het Kruis is gestorven; en wilt u door Hem niet zalig worden, dan ga ik nooit met u.

Nu begonnen alle drie de kinderen hun Ouders tot besluit te vragen, of zij wilden besluiten Christenen te worden. Zo wilden zij met hen alles lijden; zij zouden hun zin niet veranderen, want zij bleven bij deze Jezus, die voor de zondaars aan het Kruis is gestorven en alle mensen wil zalig maken, zonder de minste oogmerken. Zij hadden besloten Zijn Kruis met de grootste blijdschap op zich te nemen, en deze liefste Jezus te volgen, al zouden zij ook in het Spinhuis gebracht worden. Ook daar wilden zij met blijdschap heengaan. Als zij maar konden gedoopt worden, dan zou hun niets verdrieten. Dan wilden ze met blijdschap werken.

De jongste dochter zei: of ze haar ook niets wilden te eten geven, zodat zij door honger moest sterven, zou zij toch niets voor die honger vragen. Ja, zij was gereed zich de kop te laten afhouden. Zij wilde eerder haar leven verliezen, dan van haar liefste Jezus aflaten.

De Predikanten zeiden tot de kinderen; wat ze nu wel wilde beginnen, indien men haar niet zal aannemen; zij moesten dan toch weder bij hun Ouders gaan; want zij konden geen Predikant dwingen om ze aan te nemen.

Daarop antwoordde het kind van acht jaren: Indien gij 't weigert zo zal toch mijn liefste Jezus mij aannemen, die voor mij aan het Kruis is gestorven. O, Hij zal mij in Zijn liefde-armen nemen en mij niet verlaten. Want Hij bemind de kinderen en ik bemin Hem ook; en deze liefde zal in mijn hart nooit ophouden.

En zo begonnen alle drie de kinderen als met één mond vrijuit te zeggen, dat Jezus die aan het Kruis was gestorven hun liefste enige Jezus zijn en blijven zou. Ze wilden nu niet van Hem aflaten. En de waarde heren Predikanten mochten hun de liefde bewijzen om hen in het Christendom te onderwijzen. Zij wierpen zich hierop aan de voeten der Predikanten en zoenden hun handen en voeten met vele tranen. En leiden nog eens hun Geloofsbelijdenis af in de tegenwoordigheid van hun Ouders, en verzekerden ook nog eens, dat hun niets dan alleen de liefde tot Jezus aandrong, om alles en ook hun Ouders te verlaten; maar alleen die Jezus volgen, die voor hen aan het Kruis was gestorven.

Hierna werden alle mensen over der kinderen vrede en liefde in aandoening gezet, zodat zelfs de Predikanten zich van tranen niet konden onthouden, hoe vrij deze kinderen de waarheid van onze Heere Jezus en Zijn zaligmakende liefde in een geregelde samenhang en met een dergelijke vrijpostigheid konden bekennen.

De Ouders nog tegenwoordig zijnde, verzochten aan de Commissie, zij mochten toch toestaan dat zij nog eens met hun kinderen mochten spreken. Waartoe hun permissie werd gegeven.

De Ouders gingen hierop met hun kinderen in een zijkamer, en smeekten nog enige uren op het nadrukkelijkste en beweeglijkste met vele tranen, en met de tederste omhelzing: zij zouden zich doch laten bewegen en met hun gaan.

Maar al dit smeken van hun Ouders, al hun tranen, en hun neervallen voor de kinderen was niet vermogend, de grote liefde tot de Heere Jezus in hun hart uit te blussen. Alle drie de kinderen verzekerden met de tederste tranen dat zij hun Ouders niet haatten; neen, niets dan de liefde tot Jezus, die aan het Kruis om hunner zondenwil gestorven

is, maakte, dat zij zich van hun Ouders, moesten scheiden.

Nu maakte de Commissie nog het laatste verzoek, met de kinderen op de aandoenlijkste wijze over te halen, dat zij met hun Ouders zouden gaan. Maar de kinderen vielen nog eens aan de voeten van de heren Commissarissen neer, en smeekten met hete tranen, dat zij hun Ouders zouden laten naar huis gaan. Ze verzekerden nog eens, dat in de gehele wereld niets was, dat hun uit het huis van hun Ouders had doen gaan, dan alleen de liefde tot die Jezus, die voor hun aan het Kruis was gestorven. En niets zou er meer in de wereld zijn, dat hen van dezen Jezus zoude scheiden. Zij verzekerden ook, dat er nog meer Jodenkinderen waren, die ook besloten hadden om Christenen te worden. *Maar gij, liefste Jezus zeiden zij, zult ook wel een tijdpunt voor hun gekozen hebben.*

Men heeft zich over de liefde van deze kinderen tot onze Heere Jezus verwondert; zo zij maar een briefje in hun handen kregen, waarop de naam Jezus was gedrukt, die zij kenden; hoewel zij ook niet konden lezen, hebben zij deze Naam met de tederste tranen gezoend. Zo dierbaar was hun de Naam van Jezus. Kregen zij een boek, dan bladerden zij het door en zochten de Naam Jezus. Met beide handen drukten zij die dierbare Naam aan hun borst, en vergoten de teerste tranen, van brandende liefde voor onze Heere Jezus.

De kinderen werden nu tot het onderwijs genomen, en de ouders namen nu eindelijk het aandoenlijkste afscheid van hen. Het werd ook voor de Commissie geordonneerd dat deze drie kinderen openlijk in de Kerk in het waarachtige Christendom zouden worden onderwezen.

Zowel aan de ouders als aan andere Joden werd permissie gegeven, in de Kerk te komen en hun gewaande tegenwerpingen aan de kinderen tegen het Evangelie te maken.

Als nu de kinderen behoorlijk onderwezen waren, zijn ze namiddags, nadat zij tevoren hun Geloofsbelijdenis hadden afgelegd, bij een talrijke vergadering, door de heer Predikant Heinrich Kamann gedoopt geworden.

- De oudste ontving in de Heilige Doop de Naam Constantina Frederika.
- De tweede, Sophia Johanna, en
- De derde, Maria Christina; met de bijnaam Hirtentreu of Herdertrouw, die zij zelf hebben verkozen.

Heere Jezus! (dus werd voor hun gebeden) werkt in de harten van alle kinderen een dergelijke liefde tot U en tot Uw kruisdood, door Uw Heilige Geest door het middel van Uw Goddelijk woord, opdat deze Joodse kinderen niet eens aan de laatste dag vele Christenen mogen verdoemen. Maar ook in ons alle werke een dergelijke brandende liefde, opdat onze harten met het hart van Jezus onze Heere zijn moge. Amen.

Vorenstaande aandoenlijke geschiedenis, die onder de regering van de overleden Koning van Pruisen met drie Joodse dochters in Berlijn gebeurd is, zou billijk in de harten van hen die deze lezen, diepe blijvende indrukkingen maken.

Gij waarde ouders! wilt toch aan uw kinderen de Religie van Jezus vroeg bekend maken. En gij! vrienden en opzichters der jeugd, mocht gij toch bij uw onderwijs geen

koudheid bij u laten bemerken, in aanmerking der Jeugd tot een vroege overgeving van hun hart aan God; en tot een levendig geloof aan de Heere Jezus Christus, om hen aan te nemen; zoals Hij ons van God gegeven is tot Wijsheid, tot gerechtigheid, tot heiliging en verlossing. Dit door een vroom Christelijk voorbeeld van uw kant ondersteund, zou van grote zegeningen kunnen gevolgd worden.

Gij lieve zoons en dochters! wie gij ook zijt, laat u dit beschreven voorbeeld recht het hart raken, en beproefd u, of zich ook bij u een dergelijke brandende liefde tot u onder 't ontzaglijk lijden aan het deerlijk kruis voor u gestorven Verlosser vinde.

Ge zou toch billijk uit tegenliefde ook Zijn rechte jongeren en navolgers worden willen. Hij heeft het toch wel om u verdiend. Vermijd toch eerder alle kwade en ijdele gezelschap, dan verloren te gaan. Smeek de lieve Heere om de kracht van Zijn Heilige Geest, dat Hij u een nieuw hart, tot het willen en het voleinden moge schenken.

Lieve jonge vrienden, aan wie hun geweten zegt dat het met hen anders moet worden indien zij God willen behagen. Weigert niet langer uw hart aan Hem, die enig tot dit oogmerk op deze wereld is gekomen, enig om daardoor de hardste pijniging en de verschrikkelijkste dood heeft ondergaan alleen om de kinderen zalig te maken.

Gelukkig zijt gij vrienden! indien u tot voorzegde besluit. Uw geluk is onuitsprekelijk indien gij zo tot aan het einde van u leven in gestadige trouwheid, aan uw getrouwe Heiland die uw met Zijn dierbaar bloed heeft gekocht; lieven en hem zult aanhangen. Gij hebt een onvergankelijk, onbesmet en onophoudelijk erfdeel te verwachten, dat voor u in de Hemel is bewaard.

Hij, onze vriendelijke Heiland en Beminnaar onzer Zielen, zegene hiertoe bovenstaande geschiedenis en deze hartelijke vermaning om Zijn ondoorgrondelijke liefde willen!

AMEN.

**Gods genade in Christus verheerlijkt in de bekering
van een Joods meisje van 13 jaar in 1847
door haarzelf verteld**

Fa. ROMIJN & VAN DER HOFF GORINCHEM. Z.j.

Het boekje verscheen ca. 1928 bij Romijn & Van der Hoff in Gorinchem.

Het verscheen ook in 2009 bij uitgeverij Den Hertog, tevens de uitgever van *De zoektocht van Lea Rachel*. Dit 2^e boekje betreft dezelfde Sara Meijerse.

Het oorspronkelijke boekje: ***Gods genade in Christus***, is bewerkt door Mevr. Karels-Meeuse. Er is onderzoek gedaan door B. Hooghwerff en samengevat in *Het volk uit Abraham gesproken*.

Het meisje die het betreft is Sara Meijerse. Sara werd op 31 mei 1830 geboren in Maassluis. Haar vader, Marcus Meijerse, was 'boekenkoopman'. Haar moeder, Debora Gazan, stierf toen Sara zes was. Sara's zusje was toen bijna vijf, haar broertje drie. In Maassluis leefden indertijd zo'n dertig joodse gezinnen. Er was een zogenaamde ringsynagoge (een synagoge van een middelbare rang, ondergeschikt aan een hoofdsynagoge) die onder het ressort 's-Gravenhage viel. Het gezin Meijerse woonde op de Biervliet in Maassluis. In november 1846, toen Sara zestien was, kreeg het gezin nieuwe burenen. Waarschijnlijk ging het om Jan van der Waal, zeeman van beroep, en Jannetje Parre. Ze hadden twee dochters. Na een half jaar verhuisde het gezin Van der Waal naar een ander adres. Sara had een neef in Amsterdam, Meijer Samuël Meijerse (1822-1896). Volgens het Amsterdamse bevolkingsregister was hij 'tractaatrondbrenger'. Sinds 1854 staat hij ingeschreven als Nederlands Hervormd. In *Gods genade in Christus* schrijft Sara dat zij op 3 december 1847 met haar neef van M. (Maassluis) naar Amsterdam vluchtte. Haar neef bracht haar bij 'ds. P.' Waarschijnlijk gaat het om dominee C.W.H. Pauli (1800-1877), zelf een bekeerde jood, die van 1844 tot 1874 namens de 'London Society for Promoting Christianity Amongst the Jews' in Amsterdam werkzaam was.

Sara Meijerse werkte in Amsterdam als dienstbode, in ieder geval tot 1855. In 1873, op haar 43ste, trouwde zij in Baarn met een 51-jarige weduwnaar, Jacob de Ruig. Op 1 december 1877 overleed zij, 47 jaar oud.

Zie voor meer informatie over Sara Meijerse:

MESSIASBELIJDENDE JODEN IN NEDERLAND, EUROPA EN ISRAËL

www.theologienet.nl

VOORWOORD

Dat de Heere, vanaf de aanvang, ook nu nog voortgaat zondaren te trekken uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht, is aan geen twijfel onderhevig. En wie van Gods kinderen moet zich daarover niet verblijden, als men bedenkt, welk een onuitsprekelijk voorrecht het is voor degenen, die deze weldaad te beurt valt. *Het is toch niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods.*

Maar heeft de liefhebber des Heeren stof, om zich in de bekering eens zondaars te verblijden, groter wordt ze, als hij mag gewaar worden, dat de Heere nog toont, dat Hij Zijn oud volk Israël niet vergeten is, aan hetwelk Hij zovele heerlijke beloften gedaan heeft én uit welk volk Hij de Messias heeft doen voortkomen.

Het is om de zonde der Messias-verwerping dat Jacobs zaad in ballingschap nog over de ganse aarde omzwerft en tot heden, als volk beschouwd, daar nog verdergaat met een deksel op hun aangezichten, zodat het de heerlijkheid des Heeren niet kan zien. En toch zal het overblijfsel behouden worden. Kinderen van Abraham worden toegebracht, die Jehovah de ogen geopend heeft, die hun vijandschap tegen de gehate Nazarener deed afleggen, en die gedrongen werden, om zich als arme zondaren neer te werpen aan de voeten van de gekruiste Immanuël, en die een sprekend bewijs zijn van de grootheid van Gods genade.

De hier volgende geschiedenis van een Joods meisje, door haarzelf vertelt is daarvan een getuige.

"Komt", zo vangt onze jeugdige vriendin met het mededelen harer geschiedenis aan, *"komt, luister toe, alle gij Godgezinden; ik zal u verhalen, wat de Heere aan mijn ziel gedaan heeft."* Hoe Hij mij uit de duisternis gebracht heeft tot Zijn wonderbaar licht. O, wie kan de Heere in Zijne goedheid over ellendigen en doemschuldigen doorgronden? Zijn doen is enkel majesteit en aanbiddelijke heerlijkheid; en met recht zeg ik met Hagar: "Heb ik naar Hem gezien, Die naar mij heeft willen omzien?" (Gen. 16: 13).

Nee, in eeuwigheid zou ik niet naar de Heere gevraagd hebben, was de Heere mij niet met Zijn opzoekende liefde allereerst voorgekomen. Daarom komt Hem alleen er de eer en aanbidding voor toe.

En moge dit, wat ik thans wens te schrijven, dan ook nog zijn tot verheerlijking van Zijn nooit genoeg volprezen Naam, en als een gering middel verstrekken tot zelfonderzoek voor velen, vooral mijner arme broeders en zusters naar 't vlees, opdat zij Hem mochten leren kennen, Dien zij doorstoken hebben. Dat zij allen mochten komen tot die Fontein, Die geopend is voor het huis van David en voor de inwoners van Jeruzalem. Dit geve de Heere door Zijn genade en Geest. Moge het Hem behagen bij mijn schrijven van hetgeen mij geschied is mijn hand te besturen, opdat alle eigen *ik* verbannen worde. En daar waar te roemen is, ik roemen mag in het kruis van Christus.

Ik ben geboren te M. uit Israëlitische ouders. Mijn moeder verloor ik nog geen zes jaren oud zijnde, en mijn vader bleef met drie kinderen zitten. Vroeg werd ik in alles, wat het Jodendom aangaat, onderwezen; en van mijn vroegste jeugd af aan had ik een bijzondere eerbied voor onze godsdienst. Ik weet mij nog zeer goed te herinneren, dat wanneer ik de Joodse gebeden opzei, dit met zo'n eerbied te kunnen doen, dat het mij

nu menigmaal tot beschaming is, en mij doet zeggen: *Heere, wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en het mensenkind, dat Gij het bezoekt!* Maar ik weet ook, de Heere doet niets aan mij, om iets, dat in mij is, maar alleen om Zijn grote Naams wil.

Ik hield van mijn jeugd af aan bijzonder veel van lezen, en had, toen ik nog geen tien jaren oud was, het gehele Nieuwe Testament al doorgelezen.

Hoe dat kwam, daar ik toch een Jodin was? Dat kwam hierdoor, omdat mijn vader koopman was in boeken en veelal ook Godvruchtige schrijvers bezat.

Ik las het Nieuwe Testament echter niet uit begeerte, maar uit nieuwsgierigheid, en zoals de Atheners, om wat nieuws te weten. Ik was toen een vijandin van het Christendom, en een Godvrezend Christen kon ik niet dulden. In mijn oog was ik een vrome Jodin, sloeg geen vastendag over en ging getrouw mee naar de Synagoge.. Maar de Heere, Wiens doen enkel Majesteit is, heeft het behaagd, mij te grijpen in de ziel, en daartoe heeft Hij alles in Zijn hand.

Het was namelijk onder Zijn aanbiddelijk bestel, dat er burens bij ons kwamen wonen, die Christenen waren. Wij converseerden in het eerst wel niet met elkaar, maar zij hadden een lief meisje, en omdat ik veel van kinderen hield, geraakte ik door dat kind met die mensen in kennis, en kwam sinds die tijd wel eens een enkele maal uit buurschap bij hen.

Eens op een zondag aan de deur staande, kwam die buurvrouw tot mij, en verzocht mij een kopje thee met haar te drinken. Ik deed het, en bij haar in huis zocht zij een brief op, die zij ontvangen had, en verzocht mij haar die te willen voorlezen. Ik had geen vrijmoedigheid haar dit te weigeren.

Die brief behelsde een sterfgeval. En er kwam in voor, wat het wel te zeggen zou zijn, voor eeuwig verloren te moeten gaan; maar hoe wij nog behouden konden worden door het bloed van Christus.

Deze woorden ontroerden mij, ofschoon ik er niets van liet blijken. Toen haar man thuishkwam en hoorde, dat ik die brief gelezen had, vroeg mij, hoe ik hem vond. Ik wilde er mij kort afmaken, met te zeggen, dat ik hem tot genoegen van zijn vrouw had gelezen, maar dat hij mij niet aanging.

Hij bracht mij onder het oog, dat deze mij even goed betrof als hun, las ik maar wilde geloven, wat er in geschreven stond. Daarop begon hij met mij over de Heere Jezus te spreken.

Hierover werd ik, in mijn blindheid, zo verbitterd, dat ik boos zijn huis verliet, en mij voornam, niet meer bij hen te komen.

De woorden van die brief bleven mij evenwel gedurig voor de geest. Maar als ik er over nadacht, dat het toch wel eens waarheid zou kunnen zijn, dan gruwde ik er van en wilde ze met kracht van mij afwenden, maar kon dit evenwel niet.

Enkele dagen daarna, 's nachts op mijn bed, droomde ik een wonderlijke droom. Ik zag namelijk een zwaar onweer opkomen, waardoor ik verschrikte. Nadat het onweer geweken was, werd de lucht weer helder. Maar toen zag ik de Heere Jezus komende op de wolken, omhangen met een wit kleed. Velen naderden tot Hem en ook ik wilde tot Hem gaan, maar werd teruggestoten.

Geheel ontsteld werd ik wakker. Wat mag toch dit wezen ? Zo vroeg ik mij zelve af. 's Morgens vroeg opgestaan, ging ik tot onze burens en deelde hun mijn droom mee. Zij stonden er over verbaasd zoiets van mij te horen, daar zij wisten, hoe vijandig ik was. Op dat ogenblik was er een vriend van hen in dat huis die daaruit aanleiding nam tot mij te spreken en mij te vermanen; en mij vroeg, *of ik aan zulk een roepstem geen gehoor wilde geven.*

"Die mantel", zo sprak hij, dien je gezien hebt in de droom, is de mantel der gerechtigheid van de Heere Jezus Christus. En elk mens moet, zal hij zalig kunnen

worden, met die mantel bekleed worden. O, mocht je toch bidden om de klederen des heils, opdat je niet naakt bevonden zult worden".

Ik was geheel ontdaan en ontroerd en vroeg mijn buurvrouw, toen die vriend vertrokken was, dat zij mij toch bidden wilde leren, omdat ik daarvan geheel onkundig was. Zij raadde mij in haar eenvoudigheid, ik moest in het eenzame en in het verborgene mijn knieën buigen voor de Heere en Hem vragen: *Heere, leer mij bidden*. Maar tot dat buigen van mijn knieën kon ik echer nog niet zo gemakkelijk besluiten.

Toch, na dit alles, ging ik in stilte aan het onderzoeken van Gods Woord, (hoewel ik het toen niet kon vatten) dat tot gevolg had, dat ik meer en meer van de Waarheid overtuigd werd. Het gebeurde eens, dat ik de Bijbel opensloeg en las het tiende hoofdstuk van het Evangelie van Johannes, wat mij zo trof, dat ik mij voor de eerste keer gedrongen gevoelde mijn knieën te buigen voor de Heere Jezus.

O, wat er toen in mijn hart omging kan ik met geen pen beschrijven. Ik mocht geloven dat Jezus van Nazareth, door mijn volk verworpen en gehaat, *de ware Messias was en in de wereld gekomen was om zondaren zalig te maken*. Nee, ik durfde Zijn Naam niet uitspreken. Daartoe miste ik alle vrijmoedigheid en toch gevoelde ik hoe mijn aangeboren haat en vijandschap tegen Hem verbroken werd en in toegenegenheid tot Hem veranderd werd.

Nu ontstond in mij een grote begeerte om eens een predikant te horen, hoewel ik er mij geen denkbeeld van vormen kon wat prediken was. Maar waarheen zou ik gaan? In de plaats van onze inwoning had ik daartoe geen vrijmoedigheid. De vrees voor mijn vader, als hij dát hoorde, hield mij daarvan terug. Ik nam mij voor in stilte eens naar Rotterdam te gaan. De gelegenheid deed zich daartoe voor, of liever, de Heere bestuurde het zo, dat mijn vader op een zomermorgen vroeg met mijn broeder en mijn zuster van huis ging en zij niet voor 's avonds laat zouden terugkeren. Ik ondernam mijn voorgenomen reis en kwam vroegtijdig te Rotterdam aan, dat ik daar de godsdienstoefening kon bijwonen.

Maar nu kwam de moeilijkheid. In welke kerk moest ik gaan? Ik wist immers van niets? Alleen had ik wel eens horen spreken van Ds. Van den Oever en door vragen en nog eens vragen, kwam ik eindelijk nog tijdig genoeg daar in de kerk. De predikant sprak over Zacharia 4:7: *"Wie zijt gij, o grote berg? Voor het aangezicht van Zerubbabel zult gij worden tot een vlak veld; want hij zal de hoofdsteen voortbrengen met toeroepingen: genade, genade zij denzelven"*.

Met verwondering hoorde ik hem die plaats behandelen, want het was alsof hij geheel voor mij sprak en er kennis van had, dat ik in de kerk was.

Toen de dienst geëindigd was, kon ik de begeerte niet weerstaan om hem te spreken en van hem te vernemen, hoe hij zo alles te weten gekomen was, wat met mij had plaats gehad, omdat ik het toch aan niemand had bekend gemaakt.

Bij Gods knecht aan huis gekomen, vroeg ik hem of hij mij kende, en hoe het kwam, dat hij alles wist wat met mij had plaats gehad. Maar hij gaf mij aanstonds tot antwoord, dat hij mij in het geheel niet kende. Dat hij tot de hele gemeente gesproken had, en menig zondaar zijn naam had horen noemen.

Nu maakte ik mij aan hem bekend en deelde hem mee hoe ongelukkig ik was. Hoe ik in de Joodse godsdienst was opgevoed, maar het daarin niet meer houden kon en een grote begeerte had om Christen te worden.

Toen de dominee hoorde, dat ik een Jodin en nog maar **dertien jaar oud** was, was hij een en al verbazing en zei tot mij: "Kind! eer men een huis bouwt, moet men de kosten berekenen, want Christen te worden is een gewichtige stap". Zijn Eerwaarde vertelde mij daarop "een geschiedenis van een Jood, die zich had laten dopen, maar daarna ziek werd, zijn vrouw verzocht een keisteen over het vuur te hangen; die, om

haar man genoeg te geven, daaraan voldeed. Toen zij dit gedaan had, sprak hij tot zijn vrouw: zomin als deze steen gaar kan worden, even onmogelijk is het, dat een Jood een Christen kan worden. Daarop verzocht hij enige Joden bij hem te roepen, met de betuiging, dat hij als Jood wilde sterven."

Dit verhaal gaf mij een geweldige schok. Ongetroost verliet ik de woning van de predikant en begaf mij op weg naar huis, bitter bedroefd zijnde, dat het voor ons, Joden, zo onmogelijk was om Christen te worden. Onder weg liet dit mij evenwel niet ledig. Ik bad tot de Heere, dat het Hem behagen mocht, mij die weg aan te wijzen, die ik moest inslaan. Toen kwam mij die tekst met kracht voor van Johannes 3:36: "*Die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven; maar die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem*".

"Och Heere", zuchtte ik, "leer mij geloven in Hem, indien Hij het Leven is". En het was alsof een stem daarop tot mij kwam: "Ik leef en gij zult leven".

Thuis gekomen ging ik gedurig weer naar onze burens om met hen te spreken over de weg der zaligheid. Mijn vader kon niet verdragen, dat ik daar zo dikwijls kwam en maakte daarover telkens onaangenaamheden, totdat zij het eindelijk moede werden en van ons vertrokken en enige straten verder gingen wonen. Nu kon ik, naar ik meende, gemakkelijker bij hen komen.

Omtrent deze tijd sprak een neef, broeders zoon van mijn vader, mij aan en openbaarde mij zijn voornemen om naar Amsterdam te gaan. Hij verzocht mij met hem te gaan. Ik geraakte in grote strijd, niet wetende, wat ik doen moest. Jodin in mijn ouderlijk huis te zijn en daarbuiten Christen kon niet langer. En mezelf openbaren aan mijn ouders durfde ik evenmin. Ten einde raad nam ik het besluit met mijn neef mee te gaan en het ouderlijk huis te ontvluchten. Dit gebeurde op de 3de december 1847.

Wij liepen te voet naar de Haag, omdat wij bang waren in een rijtuig of schuit gezien en gekend te worden. Op de volgende dag vertrokken wij naar Amsterdam, waar ik een liefelijke ontvangst vond bij Ds. P.

Hier vatte ik de pen op en schreef een brief aan mijn vader, waarin ik alles mededeelde wat in mijn hart was en hoe de Heere Jezus, de ware Messias, de enige grond van mijn zaligheid was. U kunt wel begrijpen, hoe ik mijn huisgenoten aanspoorde ook in Hem te geloven.

Het was nog maar een paar weken na het schrijven van die brief, dat ik een boodschap ontving om voor de *Commissaris van politie* te verschijnen.

Daar gekomen, ontmoette ik mijn vader. U kunt begrijpen, hoe verschrikt ik was en begreep al direct wat de bedoeling was van zijn komst naar Amsterdam.

Al spoedig was mijn lot beslist. Minderjarig zijnde, moest ik met mijn vader mee, niet wetende wat mij overkomen zou. Bange vrees vervulde mij. Met een politieagent aan de ene en mijn vader aan de andere kant, werd ik naar de Jodenwijk gebracht, waar de agent zich verwijderde en mij onder al de Joden alleen overliet. En toch was ik niet alleen. Kennelijk mocht ik de nabijheid van de Heere Jezus in Zijn ondersteunende liefde smaken. Droeve dagen braken voor mij aan. Ik was overgeleverd aan al de boosheid van mijn volk.

De eerste, die mij aansprak was een tante, zuster mijner moeder, die mij verweet aan welke dwaasheden ik mij overgegeven had en die daarop op een vreselijke wijze de Heere Jezus lasterde en van mij eiste, dat ik zó ook zou doen.

Maar dit kon ik niet aanhoren. Hoewel ik mij te midden van een hoop vijandige Joden bevond, riep ik uit: *O, houd op tante, want Die u vervloekt, is mijn Verlosser en Zaligmaker*.

De menigte werd woedend; zij sloegen mij zo geweldig op de rug, dat het bloed mij uit de keel sprong. Al wat zij maar vinden konden, wierpen ze op mij met een gedurig geroep: "Zijn Naam worde verdelgd van de aardbodem".

Op een vreselijke wijze werd ik gemarteld, op de grond geworpen, de voet op mijn keel gezet; niet anders dacht ik dan te zullen sterven.

In dit bange ogenblik werd toch mijn vader met innig medelijden over mij bewogen en trok mij van onder hun voeten weg. Mijn Bijbeltje was onder die martelingen uit mijn boezem gevallen, wat nieuwe stof tot woede gaf. Zij namen het op, hielden mijn hoofd vast voor het vuur, opdat ik zo dat Boekje zou zien verbranden.

Ik zei hen, dat zij zeer dom deden, want dat zij dat Boekje wel, maar niet de Heere Jezus uit mijn hart branden konden.

Een bakkersknecht, geen Jood, kwam daarbij en vroeg wat er plaats had. Ik hield hem voor een Christen, op de juiste tijd gekomen om mij hulp te bieden; en vertelde hem, dat deze mensen wilden dat ik de Heere Jezus zou verloochenen en dat de Heere Jezus gezegd had: *Die Mij verloochend zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor Mijn hemelse Vader.*

O, hoe werd ik teleurgesteld, want in plaats van mij te helpen, maakte hij gemene zaak met de Joden, zodat mijn martelingen nog vermeerderden.

Maar onder al die mishandelingen gaf de Heere mij kracht. Hoewel mijn mond aan stukken gereten was, en het bloed er uit liep, sprak ik toch tot hem: "Hoe, ben tu gij een Christen? In de Naam van de Heere Jezus gedoopt? In de dag der dagen zal dit tegen u getuigen, wat u nu aan mij doet". De bakkersknecht ging daarop beschaamd weg.

Terwijl al deze mishandelingen plaats hadden, kwamen er vijf rabbijnen, die allereerst de Joden bestrafden om hun mishandelingen, mij aangedaan.

Nadat ik eerst wat gewassen werd, kwam een van hen tot mij en begon een gesprek met mij. Hij vroeg mij, wat mij toch bewogen had om zo iets te geloven en of het mij soms om geld te doen was; waarbij hij mij een hand vol goud voorhield.

Ik zei hem: "Uw geld zij met u ten verderve," ofschoon ik niet wist, dat dit in de Bijbel stond. Alle teksten, die ik onder het gesprek uit de 2de Psalm en vervolgens aanhaalde, wist hij te verdraaien. Maar toen ik hem Jesaja 53 voorhield en hem de betekenis daarvan vroeg, zei hij: "het past een vrouw niet om de wet te leren".

Toen ik hem vroeg, of een vrouw dan ook geen onsterfelijke ziel had, gaf hij slechts tot antwoord: och, wat ziel ... En toen - o vreselijk ogenblik toen haalde hij een groot mes, waarmee de Joden de koeien slachten tevoorschijn, hield mij dat voor en riep: "Je hebt te kiezen tussen dood of leven". Met grote ontroering riep ik uit: leven, ... maar viel op hetzelfde ogenblik bewusteloos neer.

Hoelang ik daar gelegen heb en wat er verder met mij gebeurd is, weet ik niet. Toen ik tot bewustzijn kwam, was ik in een andere kamer. Een vrouw was bij mij. Zodra zij zag, dat ik weer bijgekomen was, verliet ze mij.

Een maand lang ben ik daar opgesloten geweest. Niemand bekommerde zich over mij. Eindelijk werd ik bij een paar stipte Joden gebracht om op een klein kind te passen. Twee dagen in de week werd mij het vasten opgelegd en mij verboden, alleen op straat te komen. Ik stond onder streng toezicht. Geen ogenblik werd ik alleen gelaten. Stipt moest ik nakomen, alles wat het Jodendom aangaat.

Hoe bang was het mij daar. 's Nachts mocht ik op mijn bed mijn hart voor de Heere uitstorten, Hem om uitkomst bidden, dat het Hem behagen mocht, mij te verlossen. Weglopen durfde ik niet, niet wetend of dit de weg des Heeren wel mocht zijn.

Ruim drie maanden gingen voorbij. Toen opende de Heere Zelf de weg voor mij, en wel op deze wijze:

Op een zondag werd mij gelast, dat ik de kelder van het huis zou schoonmaken. Maar de Sabbath van het Nieuwe Testament was mij dierbaar geworden, als zijnde de dag van Christus' opstanding uit de dood. Daarom bracht ik mijn bezwaren in en beloofde op elke andere dag dit bereidwillig te willen doen.

Op dit antwoord werden zij woedend op mij en gaven mij het bevel, dat ik ogenblikkelijk de woning moest verlaten. Ik werd als een vagebond weggejaagd.

Daar stond ik op straat. Ik begaf mij terstond naar enkele kennissen en vrienden, die mij met blijdschap ontvingen.

Na een korte voorbereiding ontving ik het teken van *de Heilige Doop* en werd ik in de Christelijke Gemeente opgenomen.

Sindsdien heeft niemand der Joden, ook niet mijn vader of eenig familielid, ooit meer naar mij omgezien.

Nu was ik dan gedoopt en geloofde aan de Heere Jezus. En was dit nu genoeg voor de eeuwigheid?

Nee! Het geloof aan Hem kan ons niet zalig maken, alleen het geloof dat in ons gewerkt wordt door de Heilige Geest. Maar dit onderscheid was voor mij nog verborgen. Ik meende, waar ik nu gedoopt was, dat het op zichzelf genoeg was. Ik ging trouw ter kerk, nam deel aan het Heilig Avondmaal, en leefde om zo te zeggen, onberispelijk.

Er staat immers geschreven: "Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, die zal zalig worden"? Matth. 16: 16. En dit was met mij het geval. Ik geloofde en was gedoopt en was bereid mij daarvoor zelfs te laten verbranden.

Hoorde ik Gods volk over eigen zonde en gebrek spreken, dan was het of dit mij niet aanging. Ik was rijk en verrijkt in mijzelf, en had geen ding gebrek.

Had de Heere Zich over mij niet ontfermd, ik ware nog omgekomen,

Maar het behaagde de Heere mijn ogen te openen en mij bekend te maken, hoe ellendig, arm, blind en naakt ik was. Het behaagde de Heere mij de woorden van Johannes de Doper op de ziel te binden: Gij, adderengebroidsels! Wie heeft u aangewezen te ontvliesen van de toekomende toorn? Brengt dan vruchten voort der bekering waardig".

Die woorden ontroerden mij.

In de kerk gekomen, handelde de prediker over dezelfde woorden. Die preek was op mij gericht. Ik was dat adderengebroidsel. Nu kwam ik er achter, dat de Jood in mij nog de boventoon had. Dat God het hart aanziet. Wat een benauwdheid ervaarde ik. Wat was ik ongelukkig. Veel was er met mij voorgevallen, maar ach, er was in mij geen vrucht. Ik moest God billijken en uitroepen: *Rechtvaardig zijt Gij, Heere, in al Uw doen*. Uit mij in eeuwigheid geen vrucht.

Angsten en benauwdheden troffen mij. Veroordeling en bestrijding grepen mij aan.

Drie jaren had ik geleefd, sinds de ure, dat ik gedoopt was, als een eigengerechtig schepsel. Ik had al die tijd mij zelf willen behouden. O, hoe had ik de Heere gesmaad en verloochend! De gedachte greep mij aan, dat er nu voor mij geen genade meer was, maar eeuwige, rechtvaardige straf. Ik leerde mij kennen als een monster van zonden en daar had ik al die tijd gerust overheen geleefd. Met al dat eigen werk had ik de Heere veracht en alle vrijmoedigheid om tot Hem te naderen, werd mij hierdoor ontnomen.

O, u, die dit leest, handel toch niet lichtvaardig! Het geloof aan Christus behoudt niet, maakt ons niet tot een waar Christen.

Anderhalf jaar heb ik in die droevige toestand doorgebracht. Schepte ik soms eens een weinig hoop, dat werd weer afgesneden, waar het steeds bij vernieuwing in mijn hart klonk: "Uit u geen vrucht in der eeuwigheid".

Maar toen behaagde het de Heere Zich over mij te ontfermen. Hoe krachtig werd het in mijn ziel verklaard, niet alleen hoe de Heere Jezus is de Enige en Algenoegzame Zaligmaker van zondaren is, maar ook dat Hij, als ik behouden kon worden, de *mijne* moest zijn.

Die ontdekking gaf mij verademing en trok mij op uit mijn ellende, dat ik als een arme bidder leerde pleiten aan de troon der genade om genade en geen recht.

Vele benauwdheden heb ik nog doorstaan. Vele bestrijdingen hebben mij gekweld. Maar toch behaagde het de Heere Zich over mij te ontfermen en mij langs afsnijdende wegen in te zetten in Hem, Die ook mijn ziel liefheeft.

O, u die dit leest, merkt het toch op: ik had nooit uit mezelf naar Hem gevraagd. Hij heeft naar mij gevraagd en Zelf mij gezocht in Zijn liefde en genade. Hij heeft Zich over mij, nietige aardworm, ontfermd. En nu mag ik met het ware volk van Israël wel eens zingen:

*De Heer' is mij tot hulp en sterkte,
Hij is mijn lied, mijn Psalmgezang
Hij was het, die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem, mijn leven lang!*

Lezer, tot zover strekt het eenvoudig verhaal, dat uit haar eigen mond is meegedeeld en op schrift gesteld is.

Hoe wordt het openbaar, dat de Heere nog Dezelfde is. Dat Hij gekomen is tot de verloren schapen van het huis Israëls. De Heere heeft Zijn oud volk Israël nog niet vergeten.

Hoever afgezworven, ook daarin is nog een overblijfseltje naar de verkiezing der genade.

Het mocht ons opwekken dat oude volk niet te vergeten, gedachtig aan het woord van Paulus: "Het gebed dat ik tot God voor Israël doe, is tot hun zaligheid", opdat Israël buigen mocht voor Hem, Die zij verworpen hebben.

SAMSON FRANK

EN

RABBI BERKOVITS

Twee Joden

Door de Heere geleerd en bekeerd

Overgenomen uit:

Gasten en vreemdelingen op de aarde

ALI IPEMA

1902-1976

En haar vriendenkring

STICHTING DE GIHONBRON

MIDDELBURG

2013

Treffende ontmoetingen, Samson Frank en Rabbi Berkovits

In de jaren 1930 kwam Ali Ipema op een bijzondere wijze in contact met twee Joden. De ene was Samson Frank, geboren op 27 januari 1900 in Groningen. Zijn roepnaam was Sam. De andere was rabbi Berkovits, afkomstig uit Wit-Rusland. Zij vertelde wel eens iets over deze contacten aan ds. N. de Jong. Deze vroeg aan Ali om het een en ander hiervan op papier te zetten. Zij ging op dat verzoek in en schreef de volgende brief:

Aan onze geliefde leraar ds. De Jong.

De datum weet ik niet meer, maar het was op een zondagavond, terwijl wij aan de broodmaaltijd zaten bij ds. Van der Meiden, dat dominee mij de groeten overbracht van Sam Frank uit Groningen. Ik zei: 'Hoe komt u daar toch aan, want hij is een Jood. Wij kennen elkaar al van de schoolbanken af, van de openbare school'

'Ja', zei dominee, 'dat heeft hij verteld en hij komt zo hier.'

'Hoe kan dat nu, dominee? Is Frank dan ook in de Christelijke Gereformeerde Kerk terechtgekomen?'

Zondagsavonds was het de gewoonte van dominee Van der Meiden zijn huis open te zetten voor de vrienden die er lust toe hadden nog eens over het gehoorde te spreken. En er was in die dagen nog menigmaal opening. Maar toen de vrienden kwamen en Sam Frank, werd het zo akelig stil. Wij kenden elkaar meteen terug.

We dachten beiden: hoe kom jij hier? Maar geen woord kwam over onze lippen.

Dominee deed zijn best, maar ik zei: 'Dominee, het gaat niet. Ik ga naar mijn betrekking.'

Ik stond meteen op en Frank ook. Toen de buitendeur dicht was, bleven wij staan en zeiden allebei: 'Hoe ben jij hier gekomen?' Hij bracht mij naar mijn betrekking en daar vertelden wij elkaar hoe de Heere ons te sterk geworden was.

Frank was kandidaat in de rechten. Hij studeerde in Groningen toen hij met zijn vriend ging wandelen en stonden te luisteren naar de muziek van het Leger des Heils. Ze gingen spottend het gebouw in. Toen hoorden ze uit Gods Woord enkele hoofdstukken lezen en een legerofficier sprak en bad met hen. Toen gingen ze huiswaarts. Die vriend bezat een Bijbel en samen onderzochten ze nu het Woord. Die vriend kon er niet mee uitscheiden en de schellen vielen ook van Frank zijn ogen. Hij ging bidden en danken, voor en na het eten op zijn kamer. En ook thuis wilde hij het doen, maar zijn vader ging erg tekeer. Toen deed hij het in de gang, want hij kon het niet laten.

Frank hield zeer veel van zijn moeder, maar hij moest kiezen tussen haar en Gods Woord. Hij zei dat de Christus waarlijk Gods Zoon is. Hij moest dadelijk uit het ouderlijk huis en mocht er nooit meer in.

Nu hij het Jodendom afvallig geworden was, kreeg hij geen geld meer voor studie en kleren. Hij probeerde werk te krijgen, bedroefd vanwege het gemis van zijn lieve moeder, van wie hij zoveel hield. Alles liep hem tegen.

Op het laatst kwam hij terecht bij de militairen om aardappelen te schillen. Daar waren veel vrouwen om hem heen om hem te verleiden. Een zwervend leven brak voor hem aan. De Heere vernederde hem. Maar als hij het Woord hoorde verklaren kreeg hij een ademtichtje. Veel werk heeft hij geprobeerd.

Hij kwam in Utrecht terecht, waar toen - van 1925-1928 - ds. G. Wisse stond in de Christelijke Gereformeerde Kerk. Daar kreeg hij catechisatie en werd er gedoopt en aangenomen.

Hij was in die tijd tramconductor, maar kon dat werk ook niet meer doen vanwege Gods dag. Hij kwam toen in aanraking met de heer Mijnhardt, ouderling bij ds. Wisse. Toen hij alles van Sam hoorde, zei hij: 'Mijn zoon is bij de belasting. Ik zal dat voor u ook proberen.' Dat gebeurde. Sam ging naar Den Haag. Hij had de Heere nodig in deze gangen. Hij liep op de Javabrug en werd bij de kamerling bepaald, die zijn weg met blijdschap reisde. Hij vertelde mij dat alles goed zou komen met zijn examen.

Doch ik vreesde dat hij het niet halen zou, maar dat lag voor hem anders. Ik werd gewaar dat hij gezakt was, maar Frank kwam pas een paar dagen later. Hij was erg mistroostig en zei: 'Je mag niets doen, Ali, ook de vrienden niet.'

Hij dacht nog met sinaasappels te gaan venten. Hij meende zeker dat het van de Heere was dat hij erdoor zou komen. *Maar nu is er niets waar, ook mijn bekering niet*, zo zei hij. Dat laatste was het smartelijkste en we namen erg bedroefd afscheid van elkaar.

Ik legde alles de Heere voor, want ik wist niet hoe te handelen. Het was voor mij niet vreemd en ik was er door de Heere in onderwezen en kon daardoor ook soms een waarschuwend stem doen horen. Maar nu? De Heere gaf mij in gedachten hem het boek van Boston te zenden, waar ik zelf zoveel onderwijs uit had. En de Erskines, die hun vader jong verloren en geen geld voor studie hadden. Maar de Heere opende een weg, zodat deze zoons toch op de preekstoel terecht zijn gekomen. Ook zijn eigen tachtig brieven, waarin hij mij schreef de wegen die de Heere met hem gehouden had. Dit alles liet ik de knecht inpakken en naar hem brengen. Ruim een week hoorde ik niets.

Maar toen stond hij onverwachts voor me met tranen in zijn ogen. Hij zei: 'O Ali, je had me geen betere medicijnen kunnen sturen. Terwijl ik de brieven las en de boeken van Boston en Erskine, hoorde ik de bel en de brievenbus ging open. Daar lag een brief. Ik zag niemand. De brief deed ik toen open. Allemaal bankpapier, precies genoeg voor mijn studie, kleren en onderhoud. Dus een vingerwijzing van de Heere om door te gaan met mijn studie.'

Wij moeten zelf in omstandigheden verkeerd hebben om te weten wat het inhoudt, dat de Heere weet wat we van node hebben. Helaas houden we de Heere meest voor het laatst.

Aan het eind van het jaar is hij geslaagd voor zijn examen en hij reisde toen zijn weg met blijdschap. Op verschillende plaatsen in ons land moest hij toen helpen, waar de ontvanger der belastingen door ziekte of vakantie weg was.

In Brabant en Limburg was het droevig gesteld wat de leer der Waarheid betrof en hij vroeg mij wat oude schrijvers te willen zenden, want hij wilde niet uit de kerk vandaan blijven, maar ging op de laatste bank zitten met zijn vingers in de oren, om de leugenleer niet aan te moeten horen. Hij las toen de preken van de oudvaders.

Mijn boeken heb ik niet meer gezien. Die zijn na Sam zijn overlijden verkocht op de markt in Groningen. Maar ik kreeg ze nu weer na het sterven van ds. Zandt. *Heilig zijn, o God, Uw wegen.*

Toen Frank in Amsterdam was voor zijn werk, had hij zijn kamers precies tegenover het Wilhelminaziekenhuis. Hij zag daar veel mensen in- en uitgaan en dacht eens: zouden daar ook mensen liggen die nooit bezoek krijgen? Daar wilde hij wel eens heen. Hij nam een zak fruit mee en vroeg de directrice naar die zieken die nooit bezoek kregen en of hij die mocht bezoeken. De directrice was er niet tegen en bracht hem bij een zieke. Maar dit was een Jood.

Dat bedoelde Sam niet, maar hij ging toch naar hem toe en stak hem de hand toe. Hij zei wie hij was en vroeg of hij eens met hem mocht spreken: 'Is dat goed, broeder?'

Hij zei: 'Noemt u mij broeder? Bent u dan een christen?'

'Ja', zei Frank, 'u ook?'

'Ja', zei de man en hij begon te wenen. 'Vannacht had ik het zo moeilijk en zei: "Heere, nu lig ik hier al maanden en ik heb nog nooit een van Uw kinderen gesproken. Als U met mij begonnen bent, Heere, stuur dan eens een van Uw volk."

Maar nu zag ik u komen en ik zag dat u een Jood bent. En dat bedoelde ik toch niet. Maar, o lieve broeder, dat u ook de Messias kent.'

En zij lagen aan elkaars hals te wenen. De andere zieken in de zaal lachten hen uit, want dit hadden zij nooit gezien.

Verhaal van Rabbi Berkovits

Rabbi Berkovits - zo heette deze man - vertelde aan Frank dat hij uit Wit-Rusland kwam. Daar was zijn vader opperrabbijn. Ze bewoonden een zeer groot huis, waarvan hij met zijn vrouw en twee kinderen een gedeelte had om te wonen. Zijn vader en hij gingen beurtelings op reis op een paard. En als vader weg was, moest de zoon de zorg van alles op zich nemen.

Frank vroeg hem waarom hij in het ziekenhuis lag en Berkovits verhaalde van zijn wederwaardigheden. Het bezoeken was al gauw voorbij. Maar Frank bezocht hem nu zo vaak hij kon.

Berkovits vertelde dat zijn vader eens stond te praten met een colporteur die boeken bij zich had en hij luisterde mee. Hij zag dat zijn vader een boek aangeboden kreeg. Zijn vader wilde het niet aannemen, maar de man gaf het toch en vader - om de man kwijt te zijn - nam het toen. Vader nam het mee naar de studeerkamer. Maar, vertelde Sam, na het ingezien te hebben, pakte hij het weer goed in papier en riep mij. Ik moest een schep meebrengen. En toen achter in de tuin een heel diepe kuil graven. Daar stopte vader dat pak in. De aarde moest er weer bovenop. Ik vroeg: 'Vader, wat is dat voor een boek?'

'O', zei vader, 'dat is een waardeloos boek'

Nu moest vader weer op reis en nam twee paarden mee. Ik bleef thuis bij mijn vrouw en kinderen en mijn lieve moeder.

Eens verveelde ik mij en kwam mij in gedachten die colporteur en het boek dat hij aan vader gaf en dat in de tuin begraven lag. Ik wist nog precies de plaats waar het boek lag en groef het op. Ik nam het mee naar mijn studeervertrek. Uit nieuwsgierigheid ging ik lezen.

Maar 's Heeren lieve Geest werkte in de dadelijkheid mee, dat de gekruiste Christus waarlijk Gods Zoon is, de Messias. Ik werd in die dagen schuldenaar voor de Heere.

Mijn vader kwam weer thuis, maar ik durfde hem niets te zeggen.

'Dag zoon', zei mijn vader, 'ben je de parochie door geweest?'

'Ja vader', zei ik. Maar vader viel het op dat ik zo stil was en anders dan gewoon.

Wat later, in de studeerkamer, sprak vader me aan en wilde precies weten wat er aan de hand was.

Ik durfde niet, maar door het aanhouden zei ik: 'Vader, weet u nog dat ik dat boek in de grond moest begraven, vóór u op reis ging?'

'Heb jij dat weer opgegraven, mijn zoon?'

'Ja vader, hier is het en ik heb het gelezen. *Christus is waarlijk Gods Zoon en het Oude Verbond heeft er altijd naar uitgezien.*'

Maar vader werd zo kwaad en riep moeder en mijn vrouw en kinderen. Vader vertelde wat er gebeurd was. Ik moest alles herroepen en vergeving vragen. En zo niet, dan werd ik direct uit het huis gezet.

Dat is gebeurd. Ik werd uitgejouwd en bespogen. En in het gezicht geslagen door mijn vrouw. Mijn moeder weende zeer, we waren zo aan elkaar verbonden.

Ik werd op straat gezet en de grote hekken werden gesloten. Ik heb hen nooit meer gezien en ging een zwervend leven in.

Van de Joden werden overal vallen gezet om mij te doden. Ze gingen mij overal na. Zelfs in een hotel kon ik niet meer logeren.

Op de hogeschool gaf ik les in het Hebreeuws, zodat ik goed in mijn onderhoud kon voorzien. Ook in Duitsland kon ik op de universiteit lesgeven. Maar hoe dichter bij Holland, hoe zeker ik werd.

Door mijn werk kwam ik in Utrecht en Amsterdam. Doch werd toen al zo ziek dat ik hier in het ziekenhuis ben terechtgekomen. Twee grote operaties heb ik ondergaan. Ballen gemalen glas en vrouwenhaar uit de maag en buik gehaald. Dat hadden ze uit haat door mijn eten gedaan.

Tot zover rabbi Berkovits.

Toen Sam Frank bij hem kwam was hij alweer aan het beteren. Vanuit het ziekenhuis is hij bij Sam op z'n kamer gekomen om aan te sterken. Ze gingen samen de Joden bezoeken en de Heere opende vele ogen.

Toen Sam Frank weer uit Amsterdam moest voor zijn werk, bleef Berkovits achter. Toen kreeg ik meer Joodse vrienden uit Amsterdam. Ook deze Berkovits en in Den Haag ook enige Joden als vrienden die door de Heere harten en ogen geopend waren.

Meneer Valk uit Heemstede had ook zijn werk en fabriek in Amsterdam. Die zou graag eens mijn groeten willen overbrengen aan dr. Berkovits. Hij kon hem dan gelijk een keertje bezoeken. Ik was daar zeer mee ingenomen, daar ik zelf erg druk in de keuken was. Maar ik stelde de voorwaarde dat Valk mij alles zou vertellen hoe het met de gezondheid van Berkovits was. Want ik moest veel aan hem denken. Dat wilde meneer Valk graag beloven en hij is toen naar Amsterdam vertrokken.

Dr. Berkovits woonde in het hartje van de stad Amsterdam, op de vierde verdieping. Een hoge smalle trap moest Valk op. Hij belde flink.

Daar kwam dr. Berkovits, gekleed in een lang wit kleed. Hij liet Valk binnen in een klein kamertje met gewitte muren en een dakraam. Op de grond een hoop stro, een laken erop met een kussen. Aan de muur hing een zwarte geborduurde toga.

Berkovits zei dat hij ziek was, maar nergens gebrek aan had. Hij hoefde ook geen ondersteuning van de vrienden, want hij verdiende genoeg. Maar hij leefde erg sober, om zijn broeders, de bekeerde Joden, te helpen onderhouden. Want hun ontbrak soms het nodigste omdat ze christenen geworden waren.

Later kwamen Berkovits en de andere Joodse vrienden zaterdagavond naar Den Haag en gingen we samen naar vrienden die ook Joden geweest waren. Dan gaf de Heere meestal lief opening. Ze lagen zo zuiver in het Woord te verklaren.

Sam Frank was al inspecteur van de belastingen. Maar de laatste tijd was hij niet zo gezond. Hij rookte teveel, het was aan zijn nagels te zien. Sam ging naar een dokter en die stuurde hem naar het ziekenhuis in Apeldoorn, waar hij weer gauw opknapte. Toen kwam er nog een specialist uit Utrecht. Hem werd verzocht even naar Frank te willen zien, want hij zou nu weer gauw naar huis gaan en de specialist wilde hem nog een injectie geven. Maar de injectie kwam per abuis in het ruggenmerg terecht. Frank werd opeens zo naar en zijn keel werd opgezet.

De ouders moesten gewaarschuwd worden. Die woonden nog in Groningen. De ouders kwamen, maar daar het vrijdagavond was, wilden zij zich niet verontreinigen voor de sabbat. Zij vroegen om een kamer in de buurt van een glasdeur om zo hun zoon te zien.

Ook een vriend, die leraar zou worden, is gekomen en vroeg aan Sam: 'Wat zal ik voorlezen, Sam?'

'Jesaja 53.'

Hij kon het nog goed verstaan, maar werd steeds zwakker. Die vriend moest weer weg en Sam bleef alleen. Hij heeft het nog erg benauwd gehad, maar niemand heeft het doodszweet afgeveegd. Altijd in zijn leven voor ieder klaargestaan. En nu eenzaam, van alle mensen verlaten. Toen zijn vriend terugkwam was het leven er al uit. Zijn ouders zijn ook niet op de begrafenis geweest.

De weg leek voor mij ook afgesneden om er heen te gaan. Maar maandagmorgen om vier uur kwam de Heere over: *'De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen; ja, een schone erfenis is mij geworden.'* De Heere was blij met Zijn Sam en ik ook. Toen heb ik al de vrienden vroeg geroepen en alles voor hen klaargemaakt. Ik was zo blij dat de Heere als machthebbende spreekt, dan komt alles goed. Van Den Haag tot Apeldoorn zag ik overal de vrienden op de stations.

'k Was kinderlijk blij dat Frank nu Thuis was. Hij had zo'n zwervend leven gehad. Ik wist wat dat inhoudt en nu mag hij zijn hart ophalen. Hij vroeg mij altijd om boeken te lenen, maar leende ze dan weer uit aan andere vrienden als hij er zelf wat aan gehad had.

Maar de ganse Kerk moet van het gegeef leven.

Het was in Apeldoorn net een feestdag, de scholen hadden vrij. Ik mocht naast professor P. J. M. de Bruin staan. Die kende mij al van mijn twintigste uit Groningen. Dr. Berkovits sprak het eerst. Hij zei: 'Het is recht dat de mens tot de aarde weerkeert, want wij hebben een aanslag op dat lieve Wezen gedaan en nu is het: gij zijt stof en gij zult tot stof wederkeren enzovoort.'

Toen heeft hij de Zaligmaker zo dierbaar verklaard, ook met Hebreeuws ertussendoor. Professor De Bruin zei: 'Ik heb nog nooit het Hebreeuws zo zuiver gehoord en horen uitleggen.' Hij heeft de val blootgelegd en toen de gift des Vaders, Zijn Zoon in onze plaats als Tweede Adam. O, dan houdt het praten erover op.

De broers van Frank kwamen naar mij toe, het waren nog oude schoolvrienden van de openbare school. De vriend van Frank die met hem naar het Leger des Heils ging, wilde me naar het graf rijden en vroeg hoe wij het gehad hadden. We hebben veel godvrezend volk ontmoet.

Na de oorlog hoorde ik van Jannetje Krijgsman, dat zij een hele hoop Joden in Amsterdam gezien heeft, tegen de muur gezet, om per trein naar Duitsland gebracht te worden. Berkovits stond er ook tussen. Hij sprak de Joden aan dat de verwerping van de Christus hun oordeel zou verzwaren. Maar dat het voor Hitler en de Duitsers er slecht voorstond. Toen nam de Duitse Wehrmacht hem en zette hem tegen de muur en ze schoten hem dood.

We zijn blij dat de Heere zo nederbuigend goed over ons was, dat Hij Zich menigmaal zo lief en dierbaar aan hun zielen openbaarde. Dat gaf moed en lust in wegen van smart. O, wat zal dat straks zijn. De levende Kerk gaat een goede toekomst tegemoet.

Sam Frank werd op maandag 25 oktober 1937 in Apeldoorn begraven. Hij werd 37 jaar.

Ali Ipema schreef op 1 november 1937 aan de Sliedrechtse vrienden nog het volgende over Sam:

'k Heb de laatste week enkele sterfgevallen van dichtbij meegemaakt. Vorige week maandag van een lief kind Gods. Net als ik, uit Groningen. Hij was een Jood, een ernstig mens in de godsdienst. Krachtdadig omgezet. Ook uit het ouderlijk huis en familie gestoten geworden. O, door veel verzoeken was zijn weg. Toch een arm zondaarsleven geleerd. Veel in de belofte gehad, toch nog een levendig gemis.

Wij gingen veel met elkaar om toen hij vijf jaar - van 1928-1933 - in Den Haag was. En nu, de laatste vier jaar, kwam hij of schreef geregeld. Hij is voor veertien dagen ziek geworden. Vorige week maandag hebben wij - de vrienden - hem begraven, want zijn ouders wilden zich niet aan hem verontreinigen. Hij was ontvanger van de belastingen en had juist tien weken een vaste woonplaats.

De zwerver is thuis en o, hoe gemakkelijk was ik. Psalm 16 was dag en nacht bij me en 't was net of ik ook mocht afreizen. Wat een voorrecht te weten dat we van de dood in 't leven gekomen zijn. Dan is de tweede dood geen verschrikking meer.

O geliefden, wat een blij vooruitzicht dat ons bij ogenblikken streelt, straks Hem in gerechtigheid te aanschouwen, verzadigd met Zijn Godd'lijk beeld.

Zalig zijn ze, die hongeren en dorsten naar Zijn gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden. Och, dat wij dan maar veel honger en dorst mogen hebben!

Laura Treumann 1883-1974

Israëlbode november 2016

Een Joodse vrouw uit Tsjechië werd operazangeres in Wenen. Later behoorde ze tot een Nederlandse emigrantenkerk in Amerika. De weg die daartussen lag, heeft ze zelf opgeschreven: "Het behaagde de Heere me ervan te overtuigen dat deze Immanuël de Zoon van God is en me daarom kon verlossen van mijn zonden."

Pilsen, heet de geboorteplaats van Laura Trumann 1883-1974. In deze stad in het westen van Tsjechië woonden een paar duizend Joden. De synagoge die ze bouwden was op twee na de grootste ter wereld. Binnen Europa is alleen de synagoge van Hongaarse hoofdstad Boedapest nog groter.

Laura's ouders gaven haar een Joodse geding, maar het meisje, dat een zelfstandig karakter had, verzette zich tegen regels die haar werden opgelegd. Ze liep weg en zocht haar geluk in een grote stad. In de Oostenrijkse hoofdstad Wenen kreeg ze werk. "Op het toneel, zingend en dansend", zoals ze later schreef.

Na verloop van tijd wilde ze toch weer wat anders: naar haar zus, in het verre Amerika. Zo kwam ze in Cleveland terecht, een stad in de staat Ohio. Daar reageerde ze op een advertentie van John Polderman, die vanuit Nederland was geëmigreerd en naar een huishoudster zocht. Toen zijn vrouw overleed, was hij met een zoontje achtergebleven. Laura kwam bij de weduwnaar in dienst en kort daarna trouwden ze.

Ze verhuisden naar een boerderijtje in de staat Michigan. Polderman sloot zich aan bij de Gereformeerde Gemeente in Kalamazoo. Hij wilde zijn vrouw graag Nederlands leren, de taal waarin de kerkdiensten in die tijd werden gehouden. Daarom begon hij met haar in de Nederlandse Bijbel te lezen. Laura leerde de woorden te begrijpen, maar de inhoud stuitte haar tegen de borst. Ze wees het Nieuwe Testament af, en dat Christus uit een maagd is geboren, geloofde ze niet.

Haar man moest naar de grote stad Chicago om de oogst van zijn land naar de markt te brengen. "Wat moet ik in die tijd doen?" vroeg Laura. Ze was bang zich te vervelen. "Lees maar in de Bijbel", zei haar man. Zo zou ze de Nederlandse taal nog beter leren. Ze ging lezen, uit het Oude Testament, want dat geloofde ze wel. Ze kwam bij Jesaja

7:14, en die woorden sloegen in: *"Ziet, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn Naam Immanuël heten."*

De Heere liet mevrouw Polderman zien dat deze Immanuël de Zoon van God is, Die haar zalig kon maken. Toen ging ze zien Wie ze had verworpen. "Hoe ging ze onder deze schuld gebukt", schreef ds. G.H. Kersten, die het uit haar eigen mond hoorde tijdens zijn bezoeken aan Amerika. "Het scheen haar toe dat er voor haar geen zaligheid meer was, tot het de Heere behaagde Zich aan haar te openbaren gelijk Hij niet doet aan de wereld. O, mocht het ons eens ter harte gaan als we onder de prediking van Christus aan verloren zondaren onbekeerd bleven. Hoe zwaar zal, indien wij niet ontwaken, eens ons oordeel zijn, omdat we niet minder dan deze Jodin de Messias verwerpen."

De Nederlandse Bijbel werd de Joodse vrouw uit Tsjechië dierbaar Gods Woord was haar tot onderwijs, meer en meer. Ze werd geacht vanwege de genade die in haar leven was verheerlijkt.

Dat er ook in die tijd mensen in onze gemeenten waren die oog hadden voor de beloften in Gods Woord voor het Joodse volk, blijkt uit een brief die ds. J. van Zweden op 17 juli 1948 aan mevrouw Polderman schreef. Beiden waren ze van Joodse afkomst, en het was het uitzien of de Heere onder hun volksgenoten zou willen werken: "De Heere mocht Zich ontfermen over ons en de onzen; ook over het blinde Jodendom." Ik moet er nogal eens voor bidden, daar ik soms moet en mag geloven, ***dat de tijd nadert dat in vervulling zal gaan wat Paulus beschrijft in Romeinen 11.*** O, als er maar zielen gered mogen worden en pareltjes gehecht aan de heerlijke Middelaarskroon van Koning Jezus. Het zal straks een schare zijn, verzameld en gezaligd uit alle geslachten, talen, natiën en volken. O, wat een wonder als deze grote en slechte zondaar, deze nietige en walgelijke aardworm in zichzelf, er ook bij zal mogen zijn."

De vroegere opera-zangeres uit Kalamazoo kon nog steeds goed zingen. Dat deed ze soms opeens, spontaan. Voordat de dienst begon, klonk er dan een psalm door de kerk. Niemand stoorde zich eraan.

Vurig als mevrouw Polderman was, gaf ze soms hardop blijk van haar instemming met de preek. Ds. W.C. Lamain, die vrijwel elke woensdag uit Grand Rapids kwam om in Kalamazoo een weekdienst te leiden, wees tijdens een preek eens naar mevrouw Polderman en zei: "Jij bent ook een Jood."

"Geweest!" antwoordde ze hardop, en ze bedoelde haar godsdienst.

Na de dienst gooide ze soms een handvol snoep over de kerkvloer, waarna de kinderen tussen de banken doorkropen om het op te rapen.

Ze bleef een zelfstandige vrouw, die onvervaard haar mening liet horen, en die onbevreesd met vreemdelingen meelifte als ze doordeweeks geen vervoer naar de kerk had. Maar ze stond vooral bekend als een vrouw met oefeningen in het geestelijk leven, een getuige van de genadewonderen verheerlijkt in een telg uit het Joodse volk.

De profetie van Paulus over de bekering van Israël en het Jodendom, Romeinen 11

In de 19^e eeuw vond er een geestelijke opwekking plaats op diverse plaatsen in Europa, zowel in de Christelijke kerk en ook onder de Joden.

Wanneer een Jood of Jodin aansluiting zocht bij de Kerk en gedoopt werd, was het de gewoonte van de Christelijke voorgangers om tevens de dopeling te vragen zijn Joodse naam te laten vervangen óf een eerste naam toe te voegen aan de bestaande voornaam. Dit lijkt onschuldig, maar het heeft een bittere achtergrond. Het is puur ontstaan uit de gedachte dat een Jood zijn Jood-zijn moest ontworden en Christen worden. Een Jood moest toch in de *Christelijke kerk ingelijfd worden*. Die mening trok men in sommige gevallen zover door, dat zelfs hun eigen Bijbelse naam moest vervangen worden.

Een voorbeeld hiervan is Solomon Schwartz geboren 20 januari 1817 te Meseritz in Pruisisch Polen. Schwartz ging naar Berlijn voor de studie. Maar tijdens zijn studietijd komt hij tot geloof in Jezus Christus en laat hij zich op 18 oktober 1837 dopen in de NazarethKirche in Berlijn. Bij die gelegenheid neemt hij, zoals dat de gewoonte is onder de Joden die zich laten dopen, de nieuwe namen August Ferdinand Carl aan. Zie *Messiasbelijdende Joden in Europa*, blz. 80.

Raphael Hirsch werd genoemd bij zijn doop: Joiachim Heinrich Biesenthal. Salomon Duijts moest een voornaam erbij nemen: Christiaan. Een van de mooiste namen, maar er was een soort miskennis in van de Bijbelse naam Salomo.

Zo zijn er veel voorbeelden geweest. Geschiedschrijvers zeggen, dat er van de miljoen Joden één kwart tot belijdenis van Christus kwam in de 19e eeuw.

Het idee dat Joden na hun bekering hun Joodse wortels moeten verlaten wordt krachtig weerlegd door Paulus in Romeinen 11. Versta het goed, de oude Joodse wettische godsdienst gedocumenteerd in de Ceremoniële wetten moesten ze verlaten, maar niet hetgeen in als eeuwigdurende Bijbelse grondslag geldt, noch hun Joodse identiteit, die uitwendig verankerd ligt in de besnijdenis. Dit is een nationaal teken, maar er ligt geen geestelijk nut in.

Het volgende mag tot verduidelijking dienen.

1. Op de Pinksterdag werd Gods Geest uitgestort over een gedeelte van de Joden in Judea en over de Jodengenoten. Hier ontstond de eerste Christelijke gemeente uit Joden. Jezus was een geboren Jood en stond aan het Hoofd. De apostelen waren Joden. Heel de Heilige Schrift was door Joden beschreven.

2. Waarschijnlijk binnen één jaar werd Paulus krachtdadig bekeerd. Circa eind van jaar 30 volgens de Christelijke jaartelling.

Paulus werd op een bijzondere manier geroepen tot apostel door Jezus Christus. Vanaf zijn roeping had hij een brandend verlangen om Christus te preken aan het Joodse volk. Romeinen 9: 1-5.

3. De apostelen preekten alleen tot Joden zowel in en buiten hun synagogen. De Joods-Christelijke gemeente groeide snel tot ver buiten de grenzen van Judea. Men kwam samen in Joodse synagogen.

4. Het kwam een bijzondere markeerpunt in de historie van de Joods-Christelijke kerk. Petrus werd geroepen om tot de heidenen te preken; Handelingen 11: 1. Dit was circa 34 jaar na Chr. Vanaf die tijd werden de Joden en heidenen *Christenen* genoemd, Handelingen 11: 26.

10 jaar later - 44 na Chr. - stierf Herodus, de grote vijand van de Kerk, Handelingen 12: 20.

5. De Heere riep Paulus om ook onder de *heidenen* te preken. Toen de Christenen uit de synagoge te Antiochië werden verdreven, zei Paulus tot de Joden: *het was nodig dat eerst tot u het woord zou gesproken worden; maar omdat gij hetzelfde verstoot, keerden wij ons tot de heidenen.* Handelingen 13: 46.

In de beroemde synode te Jeruzalem werden richtlijnen gegeven voor de Joodse en niet-Joodse Christenen. 48 na Chr. Handelingen 15. De Christelijke gemeenten bestonden nu uit Joden en heidenen. Ze kerkten in synagogen en gebouwen. Ze waren verspreid door het gehele in Romeinse rijk.

6. Deze situatie bleef helaas niet duren. Er ontstond onenigheid tussen Joodse gelovigen en Christenen uit de volken. De Joodse gelovigen werden na de dood van de apostelen, in het einde van de eerste eeuw, genegeerd door Christenen uit de volkenwereld. Paulus zegt dat ze verachtelijk op ál de Joden neerkeken, gelovig of niet. Ze stelden: *De takken zijn afgebroken opdat ik zou ingeënt worden,* Romeinen 11: 19. Paulus antwoordt: "Dat is waar, maar wees niet zo hoogmoedig. Want dan zult u ook afgebroken worden. Bovendien, God is machtig de Joodse takken weer in te enten", vers 20 - 23.

In de 20 eeuwen die volgden zijn ontelbare veel takken uit de volkerenwereld ingelijfd. Ook zijn er onnoemelijk veel kerken in afval gezonken en verdwenen.

7. Uit deze tekst *de takken zijn afgebroken, opdat ik zou ingeënt worden,* hebben miljoenen Christenen uit de volkerenwereld de conclusie getrokken dat de kerk van Christus uit de volkenwereld gekomen is in plaats van de Joden. Deze hebben officieel, door Goddelijke besturing, de geestelijke erfenis van de Joden overgenomen. De kruisiging en verwerping van de Messias heeft God doen besluiten om hen voor altijd te verwerpen; uitgezonderd enkele individuen. De Joden hebben Christus voortgebracht. En ze hebben ons de hele Bijbel geschonken. Hun bestemming is voltooid.

Die dit standpunt innemen beseffen niet dat ieder gelovige Christus heeft gekruist door zijn persoonlijke zonden. Ze beseffen niet de onuitsprekelijke grote barmhartigheid van God, dat Hij allereerst de Heilige Geest uitstortte op de Joden die Jezus gekruist hadden.

We zouden hiertegen in kunnen brengen: 'uw hoogmoed verraadt dat u op dezelfde weg bent als de verharde Joden.' Dat wil niet zeggen, dat men de belijdenis van Christus verloochend . Maar deze hoogmoed toont dat het geloof oppervlakkig is geworden; of men is theoretisch verleid. Christenen die op deze hoogte klimmen, kunnen moeilijk overtuigd worden van hun fout. Daarom gebruikt God een beeld van de olijfboom, als type van het Joodse volk, Lukas 21: 29. Romeinen 11: 17.

8. De visie dat christenen uit de volkeren de plaats van Israël in de kerk voor altijd hebben overgenomen noemt men *vervangingstheologie*. Vervanging wil zeggen, als het van mensen wordt gebruikt: iemands plaats innemen, soms onrechtmatig, soms op een vreedzame manier; dus elkaar aflossen.

De afkeer van het Jodendom heeft bewust of onbewust diepe oorzaken.

Onder het oude testament haatten de heidenen de Joden omdat zij door de duivel werden opgestookt. Waarom haatte de duivel Joden? Omdat ze onder de belofte lagen dat ze de Messias zouden voortbrengen. En omdat ze dragers waren van grote beloften van zaligheid voor de heidenvolken.

En nu onder het Nieuwe Testament haatten velen Christus haten omdat Hij Jood is.

En dit verklaart eensdeels ook de grote haat tegen het volk Israël. Christus heeft geestelijk zaad in de lenden van het tegenwoordige Israëlische volk; en in het Jodendom wereldwijd. Deze zal Hij op de bestemde tijd toebrengen tot de gemeente die zalig wordt. Zou het zaad al geboren zijn wat toegebracht moet worden? De tekenen wijzen erop, want de barensweeën van Israel en de buitengewone haat van de duivel en de wereld om de 'Israëlische moeder' te verslinden, kunnen de voorboden zijn van de geestelijke geboorte. Jesaja spreekt over een volk dat op één dag geboren zal worden, Jesaja 66: 7-12, enz.

9. Het heidens Romeinse rijk ging ten onder en het rijk werd Christelijk, circa 312. Er ontstond een grote bloei in het Christendom. Hoeveel kerken in de periode van het Byzantijnse Keizerrijk gebouwd in Judea, blijkt nu uit de talrijke opgravingen in Israël. Deze groei onder Joodse gelovigen uit die tijd, wordt bij de historieschrijvers bijna genegeerd.

Helaas, het blijkt dat in de loop der eeuwen de Christenen uit de Joden steeds kleiner in aantal werden. De orthodoxe Joden in de diaspora werden meest wreed vervolgd en de Christelijke Joden eveneens. In de naam van de Roomse kerk werd zeer veel Joods bloed vergoten in de loop van de eeuwen.

De kerkhistorie leert ons dat de Joods Christelijke gemeenten in Judea gebleven zijn tot de verovering van de Mohammedanen circa 670. De Mohammedaanse bezetter eiste officieel de Tempelberg op. Zij beschouwden dit als een bewijs dat Allah hen de erfenis van Abraham had gegeven; maar nu aan het zaad van Abrahams zoon Ismaël.

Daarna kwam de kerk van Christus in het Oost Romeinse rijk in grote verdrukkingen door de Mohammedaanse Antichrist. De kerk in het West Romeinse rijk kwam onder kerkelijke en wereldlijke hiërarchie van de Pauselijke Antichrist.

De Reformatie in heeft rijke vruchten afgeworpen, voornamelijk in het Westen. De Oosterse Kerk bleef onder de heerschappij van Mohammedaanse en seculiere machten.

10. Bewijzen dat de Christenen uit de heidenen mede-erfgenaam zijn van de Joodse geestelijke erfenis van Jezus Christus, vinden wij in Efeze 2: 11 – 22 en 3: 16.

Paulus gebruikt daar het beeld van een tempel gebouwd in een stad.

1. De stad is geestelijk Jeruzalem, of Sion.

2. Het fundament is de leer van Jezus Christus en Die gekruist, gepreikt door de apostelen en de profeten; waarvan Christus de Hoofdsteen en Hoeksteen is; waar het hele gebouw op rust.

3. De stenen op dit fundament gelegd, waren eerst alleen Joden, daarna ook gelovigen uit de heidenenwereld die evenals de burgers met de gelovige Joden opgenomen werden in de Godsstad.

4. Het hele tempelcomplex en de tempeldienst wordt beziel en geleid door de Heilige Geest.

5. De poort om toegang te krijgen is het geloof in Jezus Christus, de Koninklijke Weg; vers 18.

6. Paulus werd een dienaar om deze verborgenheid te preken en bekend te maken; Eféze 3: 1.

7. God de Vader woont in de nieuwe tempel; het is een tempel van God.

11. Waarop beroepen een aantal theologen zich om te bewijzen dat de kerk in plaats van Israël is gekomen, met complete verwerping van de Joden?

Op Romeinen 11 vers 17. *Maar indien sommigen van de takken afgebroken werden en gij een wilden vijgenboom zijnde, in derzelver plaats zijt ingeënt en des wortels en der vettigheid des olijfbooms mede deelachtig zijt geworden, zo roemt niet tegen de takken; en indien gij daartegen roemt, gij draagt er wortel niet maar de wortel u.*

In het Grieks staat *agri elaios*, dat is een *wilde vijgenboom*. Daarmee wordt dus de mensen uit de heidenwereld bedoeld.

Het woord waar de meeste mensen over vallen is het Griekse woord, wat vertaald is: *in derzelver plaats*. De kanttekening van de Hollandse Bijbel zegt uitdrukkelijk: *in de plaats van enige takken*. Dus niet alle takken. Het Griekse woordenboek vertaalt het als volgt: *in, aan, op, te midden van, binnen, bij, enz.*

De Joodse in boom wordt een *vruchtbare olijfboom* genoemd; deze was, dus geen wilde onvruchtbare boom. De onvruchtbare takken van de wilde vijgenboom werden geënt in een goede vruchtdragende stam. Dat is tegen nature. Want een fruitteler ent geen dode onvruchtbare takken in een goede olijfboom. Het beeld wat Paulus gebruikt was duidelijk voor Romeinen en de Joden.

De wortel

De wortel waarvan Paulus spreekt in vers 18: *gij draagt de wortel niet maar de wortel u*, betekent de stamvader Abraham. Zie Romeinen 4 vers 11. *En hij heeft het teken der besnijdenis ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend; opdat hij zou zijn een vader van allen die geloven in de voorhuid zijnde, teneinde ook hun de rechtvaardigheid toegerekend worde. En een vader der besnijdenis, dengenen namelijk die niet alleen uit de besnijdenis zijn, maar die ook wandelen in de voetstappen des geloofs van onze vader Abraham, hetwelk in de voorhuid was.*

Hoe kom nu gezegd worden van Abraham dat hij leven en vettigheid kon meedelen aan stam en takken?

In de 1^e plaats was hij stamvader van al de Joden, of van alle Israëlieten die er ooit in de wereld geweest zijn en die er nog zullen komen. Zij hebben en natuurlijk leven uit hem.

In de 2^e plaats was hij geestelijk vader en levend voorbeeld omdat hij door God, zijn trouwe Verbondsgod werd gezegend met de belofte van het Vrouwenzaad Die in de wereld komen zou, en die hij in zijn lendenen droeg; hoewel de vruchtbaarheid in Abram al gestorven was. Niet alleen bij Abram maar ook bij Sarai. De *levendmakende Geest* woonde in Abraham en uit kracht daarvan maakte God een aantal van zijn zaad ook geestelijk levend. De kracht, de vettigheid, de levensenergie die in deze wortel was, is en werkt, wordt regelrecht gewerkt en onderhouden door Gods Geest. En wel uit kracht van die hemelse zegen die Abraham werd toegekend.

In het genadeverbond was Christus toen nog een ongeboren Zaad. Dit beloofde heilig Zaad was het Voorwerp van het geloof van Abraham en zijn geestelijk nageslacht tot op de dag dat Christus geopenbaard werd aan Israël.

De stam

De stam van deze olijfboom kan wellicht betrekking hebben op de 12 zonen van Jakob als de stamvaders van alle Israëlieten die ooit op de wereld zijn geweest en nog komen

zullen.

Christus draagt ook de Naam van een stam, een tak en een vrucht, in Jesaja 11 vers 1: *Want er zal een rijsje voortkomen uit de afgehouden tronk van Isai en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht voortbrengen.*

In Zijn menselijke natuur is Hij van de stam van Juda voortgekomen. Naar zijn Goddelijke natuur noemt Hij Zichzelf in Openbaring 22 vers 16: *Ik ben de Wortel en het geslacht Davids, de blinkende Morgenster.*

Christus is dus Wortel, Stam en Tak en Vrucht in deze beroemde heilige en Goddelijke olijfboom.

De takken

De takken van de olijfboom zijn de nakomelingen van de 12 stamvaders, dus het complete Jodendom aller tijden.

Als wij over Joden spreken dan bedoelen wien in de 1e plaats de nakomelingen van Juda, de zoon van Jakob. De stam van Juda werd voornamelijk verspreid in de westerse wereld. In de loop van de eeuwen wordt echter de naam Joden ook gebruikt voor al de Joden van welke stam ook afkomstig; zowel in de verstrooiing alsook in Israel; godsdienstig of niet godsdienstig.

De vrucht

De vruchten zijn goede of zondige daden, Romeinen 6 vers 21 en 22. *Wat vrucht dan hadt gij toen van die dingen waarover gij u nu schaamt? Want het einde derzelve is de dood. Maar nu van de zonde vrijgemaakt zijnde en Gode dienstbaar gemaakt zijnde hebt gij uw vrucht tot heiligmaking en het einde het eeuwige leven.* Zie ook Romeinen 7 vers 5.

12. Conclusie

Paulus trekt onder meer deze conclusie:

Vers 24. *Want indien gij afgehouden zijt uit de olijfboom die van nature wild was en tegen nature in de goeden olijfboom ingeënt, hoeveel te meer zullen deze die natuurlijke takken zijn, in hun eigen olijfboom ingeënt worden, enz.*

Er is geen twijfel aan, dat de Joodse natie tot oprecht geloof in de Messias zal komen, hoewel ze Hem zolang hebben verworpen.

Paulus heeft de zelfde stelling al verdedigd met de Schrift in vers 15 en 16. *En indien hun verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen, anders dan het leven uit de doden?*

In feite zegt Paulus: geef nu zelf maar het antwoord. De verwerping van de Joden bracht het Evangelie onder de volken, hoeveel te meer zal hun wederaanneming nieuw geestelijk leven geven in de hele wereld? Deze conclusie volgt uit kracht van de heilige tegenstelling die Paulus maakt in Rom. 11: 15.

Er zijn gelovigen die deze leerstelling en bewijzen van Paulus droombeelden noemen. Als iemand de Heere, sprekend door Paulus zódanig wil tegenspreken, dan zegt Paulus: *zie toe, dat gij ook niet afgehouden wordt.*

De toekomstige herleving van Christus' Kerk op aarde, is gedocumenteerd in de Heilige Schrift, geautoriseerd door de Heilige Geest en gedictieerd door de Zoon van God met autoriteit van God de Vader.

De Almachtige en trouwe Verbondsgod geve dat de **Kerk van Christus in Nederland** daarin een rijke maat zal ontvangen.

Laten we dan met Paulus God aanbidden en verheerlijken. *Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in de eeuwigheid. Amen.*

Middelburg 18 juli 2016
Willem Westerbeke